

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB 2663/2013. számú ügyben**

Előadók: dr. Bogárdi Dóra
dr. Kozicz Ágnes

Az eljárás megindítása, előzmények

A „Méltóképpen másképp” elnevezésű fogyatékosügyi projekt keretében az OBH-1662/2008-as számú ügyben az állampolgári jogok országgyűlési biztosa vizsgálta a vakvezető kutyákkal közlekedők jogait is. A jelentésben feltárt visszasságok orvoslása érdekében a biztos kezdeményezte, hogy a szociális és munkaügyi miniszter fontolja meg olyan jogszabályi rendelkezések megalkotásának lehetőségét, amelyek kifejezetten elrendelik, hogy a vakvezető kutyával közlekedők az ételkészítés-előállítás helyekre – segítő munkakutyáikkal is – bejussanak, vagyis a mindennapi szükségleteik kielégítése, így különösen az ételkészítéssel való hozzájárulás során fogyatékoságuk miatt ne érje őket hátrány.

A miniszter a kezdeményezéssel egyetértett, a védelem körét kiterjesztve valamennyi, a fogyatékosággal élőket az egyenlő esélyű hozzáféréshez fűződő jog gyakorlásában, önálló életvitelük elősegítésében, illetve a veszélyhelyzet elhárításában segítő, rehabilitációs feladatokat ellátó ún. segítő kutyára. A kérdést szabályozó rendelet¹ 2009. december 5-én lépett hatályba, amely szerint a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvényben (a továbbiakban: Fot.) meghatározott, a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása érdekében a segítő kutyát alkalmazó személy jogosult a segítő kutyával tartózkodni és a segítő kutyát használni a lakosság elől elzárt területek kivételével a Fot. 4. § f) pontja szerinti közszolgáltatást nyújtó szerv, intézmény, szolgáltató területén és egyéb, mindenki számára nyitva álló létesítményben (területen), így különösen közforgalmú tömegközlekedési eszközön, üzletben, ideértve az ételkészítéssel előállítás üzletet és a vendéglátó üzletet is, bevásárlóközpontban, piacon, vásáron, szálláshelyen, játszótéren, közművelődési, oktatási, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézményben, közfürdő területén, állatkertben, közterületen.

Négy évvel a jogszabály-módosítás hatályba lépése után utóvizsgálat keretében már reális eséllyel vizsgálható, hogy a gyakorlatban mennyiben biztosított a segítő kutyákat használók számára a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés.

Fontos kiemelni azt is, hogy 2012. január 1. óta az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.) 1. § (3) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – *megkülönböztetett figyelmet fordít a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére.*

Mindezekre tekintettel az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján hivatalból indítottam vizsgálatot, amelynek keretében tájékoztatást kértem az országos tiszti-főorvostól, a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. ügyvezetőjétől, a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége elnökétől, a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége elnökétől, a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége ügyvezető igazgatójától, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara elnökétől, a Vakok Állami Intézete igazgatójától, a Magyar Terápiás és Segítőkutyás Szövetség Egyesület elnökétől, a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége Kutyaiskolájának iskolavezetőjétől, a NEO Segítőkutya Egyesület elnökétől, a Baráthegyi Vakvezető és Segítő

¹ A segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól szóló 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendelet

Kutya Iskola Alapítvány vezetőjétől, az Auchan Magyarország Kft. vezérigazgatójától, a Budapesti Közlekedési Központ vezérigazgatójától, a McDonald's Magyarországi Étterem Hálózat Kft. ügyvezető igazgatójától, a SPAR Magyarország Kereskedelmi Kft. ügyvezető igazgatójától, a MÁV – START Vasúti Személyszállító Zrt. vezérigazgatójától, a Budapesti Közlekedési Központ vezérigazgatójától, valamint a Volán Egyesülés vezérigazgatójától.

Érintett alkotmányos jogok és alapelvek

- *A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye és a tisztességes eljáráshoz való jog:* Alaptörvény B) cikk (1) „Magyarország független, demokratikus jogállam.”
- *A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangja* Alaptörvény Q) cikk (2) Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. (3) Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.
- *Emberi méltósághoz való jog* Alaptörvény II. cikk „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”
- *Hátrányos megkülönböztetés tilalma* Alaptörvény XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. (5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.
- *Fogyatékosággal élők védelme* Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”

Alkalmazott jogszabályok

- A fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény (Magyarországon kihirdette a 2007. évi XCII. törvény, továbbiakban: Egyezmény)
- Az Európai Unió Alapjogi Chartája
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (Fot.)
- A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény
- A segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól szóló 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendelet

A megállapított tényállás

A fogyatékos személy számára – figyelembe véve a különböző fogyatékosági csoportok eltérő speciális szükségleteit – biztosítani kell a *közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést*. A közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása érdekében a fogyatékosággal élő személy az önálló életvitelét segítő kutyáját – külön jogszabályban meghatározottak szerint – beviheti a közszolgáltatást nyújtó szerv, intézmény, szolgáltató mindenki számára nyitva álló területére.²

² Fot.7/A. § (1) bekezdése és 7/C. §

A Fot. rendelkezései szerint *közszolgáltatás*:

- minden közhatalmi tevékenység – ideértve a hatósági, kormányzati és minden egyéb közigazgatási, valamint igazságszolgáltatási tevékenységet –, továbbá az Országgyűlés, az Országgyűlésnek beszámolóval tartozó szervek, az Alkotmánybíróság, az alapvető jogok biztosa, az ügyészség, valamint a honvédelmi és rendvédelmi szervek által hatáskörük gyakorlása során kifejtett tevékenység;
- az állam által fenntartott intézmény által nyújtott közszolgálati médiaszolgáltatás, továbbá oktatási, közművelődési, közgyűjteményi, kulturális, tudományos, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi, egészségügyi, sport-, ifjúsági, foglalkoztatási, közlekedési szolgáltatás, ellátás, illetve tevékenység;
- a helyi és nemzetiségi önkormányzat hatásköre gyakorlása során kifejtett minden tevékenység - ideértve különösen a hatósági és egyéb közigazgatási tevékenységet –, valamint a helyi önkormányzat, a nemzetiségi önkormányzat, a nem állami, helyi önkormányzati vagy nemzetiségi önkormányzati fenntartó és az egyházi jogi személy által fenntartott, közfinanszírozásban részesülő intézmény által nyújtott fb) alpont szerinti szolgáltatás, ellátás, tevékenység;
- minden ügyfélszolgálati rendszerben működtetett szolgáltató tevékenység, továbbá
- minden olyan hatósági engedély vagy hatósági kötelezettség alapján végzett nyilvános szolgáltató tevékenység, amely település vagy településrész közellátását szolgálja, használata nem korlátozott, illetve nem korlátozható;³

egyenlő esélyű hozzáférés:

- a szolgáltatás egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha igénybevétele – az igénybe vevő állapotának megfelelő önállósággal – mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára akadálymentes, kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető;
- az épület egyenlő eséllyel hozzáférhető, ha mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára megközelíthető, a nyilvánosság számára nyitva álló része bejárható, vészhelyzetben biztonsággal elhagyható, valamint az épületben a tárgyak, berendezések mindenki számára rendeltetésszerűen használhatók;
- az információ egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha az mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető, az ahhoz való hozzájutás pedig az igénybe vevő számára akadálymentes.⁴

A segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól szóló 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendelet (a továbbiakban: Rendelet) kimondja, hogy a Fot.–ban meghatározott, a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása érdekében a gazda és a kiképző (a továbbiakban együtt: segítő kutyát alkalmazó személy) jogosult a – a Rendeletben meghatározott kivétellel – segítő kutyával tartózkodni és a segítő kutyát használni a lakosság elől elzárt területek kivételével a Fot. rendelkezései szerinti közszolgáltatást nyújtó szerv, intézmény, szolgáltató területén és egyéb, mindenki számára nyitva álló létesítményben (területen), így különösen

- a) közforgalmú tömegközlekedési eszközön,
- b) üzletben, ideértve az élelmiszert árusító üzletet és a vendéglátó üzletet is,
- c) bevásárlóközpontban,
- d) piacon,
- e) vásáron,
- f) szálláshelyen,

³ Fot. 4 § f) pont

⁴ Fot. 4 § h) pont

- g) játszótéren,
- h) közművelődési, oktatási, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézményben,
- i) közfürdő területén,
- j) állatkertben,
- k) közterületen.⁵

A mozgólépcsővel felszerelt létesítményben (területen) a segítő kutyát alkalmazó személy jogosult a segítő kutyával az üzemképes, álló mozgólépcsőt használni. A létesítmény (terület) fenntartója, üzemeltetője, tulajdonosa, illetve az általa megbízott személy a segítő kutyát akkor távolíthatja el a létesítményből (területről), ha a segítő kutya a létesítményben (területen) tartózkodók testi épségét veszélyeztető magatartást tanúsít.⁶

A Rendelet értelmében *fogyatékossgal élő személy a Fot.)* 4. § a) pontjában és a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény 1. cikke szerinti személy; *segítő kutya* a fogyatékossgal élő személyt az egyenlő esélyű hozzáféréshez fűződő joga gyakorlásában, önálló életvitelének elősegítésében, illetve veszélyhelyzet elhárításában segítő, rehabilitációs feladatokat ellátó, a külön jogszabályban meghatározott állat-egészségügyi követelményeknek megfelelő kutya.

A segítő kutya kiképzése és alkalmazhatósága szerint

- a) *vakvezető kutya*: a látássérült személy vezetésére kiképzett kutya,
- b) *mozgáskorlátozott személyt segítő kutya*: a mozgáskorlátozott személyt mindennapi tevékenységeinek ellátásában segítő feladatokra kiképzett kutya,
- c) *hangot jelző kutya*: a hallássérült személy számára veszélyt vagy egyéb fontos információt jelentő hangok jelzésére kiképzett kutya,
- d) *rohamjelző kutya*: az epilepsziával élő személy vagy más krónikus, rohamszerű állapotoktól veszélyeztetett személy számára a roham során segítséget nyújtó feladatokra kiképzett kutya,
- e) *személyi segítő kutya*: a fogyatékos személyt önálló életvitelében segítő feladatokra kiképzett kutya,
- f) *terápiás kutya*: a gyógypedagógiai, pszichológiai, pszichiátriai, konduktív pedagógiai rehabilitációs, illetve rehabilitációs folyamatban alkalmazott kutya lehet.

A segítő kutyát megkülönböztető jelzéssel kell ellátni, amelyen a 3. § (1) bekezdés szerinti kutyát kiképző szervezet logójának szerepelnie kell.

A vizsgálat során a megkeresett civil szervezetektől a következő kérdésekre vártam a választ:

- rendelkezésére áll-e olyan statisztikai adat, felmérés arra vonatkozóan, hogy hány, az egyes fogyatékossgai csoportokba tartozó személy alkalmaz és milyen típusú (vakvezető, mozgáskorlátozott személyt segítő, hangot jelző kutya) segítő kutyát, illetve hányan várnak segítő kutya kirendelésére,
- hallássérült és mozgáskorlátozott személyek részére mely szervezetek végzik a segítő kutyák kiképzését;
- tudomásuk szerint, a segítő kutyával közlekedő személyek mindennapjait miként érintette a fenti jogszabályváltozás;
- tapasztalataik szerint és a szervezetükhöz eljuttatott jelzések alapján a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés mely közszolgáltatást nyújtó szervek, intézmények, szolgáltatók vonatkozásában nem, vagy korlátozott mértékben valósul meg a jogszabályváltozás ellenére;

⁵ A segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól szóló 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 9. § (1) bekezdés

⁶ A segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól szóló 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendelet 9. § (3)-(4) bekezdései

- amennyiben az intézmények biztosítják a bejutást a segítő kutyával közlekedő személy részére, élnek-e olyan korlátozással (pl. meghatározott közlekedési útvonal, elkülönített helyiség használata), amely akadályozza a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést;
- közszolgáltatást nyújtó szervek, intézmények, szolgáltatók a segítő kutyával való belépést általában mire való hivatkozással tagadják meg;
- véleményük szerint milyen intézkedésekkel lehetne biztosítani, hogy a segítő kutyát alkalmazó személyek a mindennapokban egyenlő eséllyel férjenek hozzá a közszolgáltatásokhoz.

A közszolgáltatást nyújtó szervezetekhez a következő kérdéseket intéztem:

- az elmúlt 4 évben érkezett-e a Társasághoz olyan jelzés, bejelentés, amelyben kifogásolták, hogy a Társasághoz tartozó éttermek területén a segítőkutyát alkalmazó fogyatékos (pl. látássérült, siket, mozgáskorlátozott) személyek számára a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést nem vagy csak korlátozott mértékben tudták biztosítani;
- amennyiben érkezett ilyen kifogás, milyen intézkedéseket tettek;
- amennyiben biztosított az éttermekbe való bejutás a segítőkutyával közlekedő személy részére, tudomásuk szerint, a Társaság korlátozza-e (pl. meghatározott közlekedési útvonal, elkülönített helyiség használata) a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést;
- a Társaság munkatársai a segítőkutyával való belépést általában milyen szempontból tartják aggályosnak;
- véleményük szerint milyen intézkedésekkel lehetne biztosítani, hogy a segítőkutyát alkalmazó személyek a mindennapokban egyenlő eséllyel férjenek hozzá a közszolgáltatásokhoz, szem előtt tartva a szolgáltatók érdekeit is;
- a Társaság hogyan és milyen intézkedésekkel segíti a munkatársait a segítőkutyák alkalmazásával kapcsolatban felmerülő kérdések megoldásában.

A válaszok egyes kérdésekre adott rövid tartalmát összegezve, az egyes pontoknál részletezem.

1. Segítő kutyát alkalmazó egyes fogyatékosági csoportok

*A Magyar Terápiás és Segítőkutyás Szövetség Egyesület (a továbbiakban: MATESZE)*⁷ elnökeinek tájékoztatása szerint az országban 2010 óta – a MATESZE közreműködésével – összesen több mint 200 segítőkutya tett sikeres vizsgát, kapott erről szóló tanúsítványt és került be a mindenki számára hozzáférhető elektronikus nyilvántartásukba (www.matesze.hu).

Az Egyesület az egyes segítő kutya típusokat illetően a következő létszámadatokkal rendelkezik:

- 177 terápiás kutya (gyógypedagógusok, pszichológusok, egyéb terápiás szakemberek mellett dolgozó)
- 52 vakvezető kutya,
- 20 mozgássérült személyt segítő kutya,
- 4 speciális személyi segítő,
- 3 hallássérült gazdája mellett dolgozó hangjelző kutya,
- 1 epilepsziaroham-jelző kutya

Ezen kívül az országban tudomásuk szerint még 75 olyan vakvezető kutya van, amelyeket 2010 előtt adtak át, így nem rendelkeznek a MATESZE által kiállított tanúsítvánnyal, illetve nincsenek regisztrálva az elektronikus adatbázisban.

⁷ A rendelkezésre álló adatok a 2013. májusi állapotot tükrözik.

A kutyára váró, fogyatékossgal élő személyek száma tekintetében csak hozzávetőleges számokkal rendelkeznek; látássérültek közül kb. 100-an várnak országsszerte segítő kutyára, míg a mozgássérült, hallássérült illetve epilepsziás személyek száma az egyes szervezetek várólistáin kb. 30-40. Fontos azonban kiemelni, hogy ezek a számok nem tükrözik azt, hogy ténylegesen hányan szeretnének fogyatékossguk alapján segítő kutyát igényelni, ugyanis a legtöbb kutyakiképző szervezet tudatosan csak az éves szinten kiképzett kutyák számával arányos „hivatalos” várólistát vezet. Arra is van példa, hogy egy adott személynek éveket kell várnia, míg kutyához juthat. A jelentkező állapota idővel azonban sok esetben jelentősen változhat (pl. sclerosis multiplexben szenvedők esetében), amely befolyásolhatja, hogy az illető személynek pontosan milyen képzettségű, temperamentumú kutyára lenne szüksége.

A 2011-ben alakult NEO Magyar Segítőkutya Egyesület (a továbbiakban: NEO)⁸ elnöke a következő statisztikai adatokat bocsátotta a rendelkezésemre:

Vizsgázott segítőkutyáik száma:

- Hallássérült-segítő kutya: 3
- Mozgássérült-segítő kutya: 1
- Személyi segítő kutya: 1
- Terápiás kutya: 5

Képzés alatt álló segítőkutyáik száma:

- Mozgássérült-segítő kutya: 1
- Terápiás kutya: 5

Segítőkutya-képzésre igényt tartó jelentkezőik száma:

- Hallássérült-segítő kutya: 9
- Mozgássérült-segítő kutya: 5
- Személyi segítő kutya: 1
- Autista-segítő kutya: 1
- Terápiás kutya: 3

A Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének (a továbbiakban: MVGYOSZ)⁹ Vakvezetőkutya-kiképző Iskolája által nyilvántartott vakvezető kutyák száma 110. Jelenleg 75 vakvezető kutyára váró igénylőt tartanak nyilván.

Az Iskola a bentlakásos átadó tanfolyam során megismerteti a vak igénylőket a hatályos jogszabályokkal – amelyekről fénymásolatokat is készítenek, így bemutatják azokat a problémás helyzetekben –, illetve kötelességeikkel annak érdekében, hogy zökkenőmentes legyen a szolgáltatások igénybevétele (pl. a vakvezető kutyák megfelelő ápoltsága, a kötelező és ajánlott oltások teljesítése, vakvezető kutya igazolvány és vakvezető kutya hám használata).

A Vakok Állami Intézetében (a továbbiakban: VÁI)¹⁰ a rehabilitációs szolgáltatást igénybe vevő személyek közül

- a rehabilitációs célú lakóotthonban 2 fő,
- a nappali ellátásban 1 fő,
- az elemi rehabilitációt ambuláns formában igénybe vevők közül – ahol gyakori a vakvezető kutyával közlekedés – jelenleg 5 fő alkalmaz segítő kutyát.

A VÁI-ban vakvezető kutyára vonatkozó korlátozások nincsenek, ahol személyek számára lehetőség van a közlekedésre, ott kutyával is biztosított a közlekedés. Az Intézetben bentlakókra vonatkoznak bizonyos szakmai szabályok, pl. adott személynek önállóan képesnek kell lennie kutyája gondozására, valamint a kutya a szükséges oltásokat megkapja.

⁸ A rendelkezésre álló adatok a 2013. áprilisi állapotot tükrözik.

⁹ A rendelkezésre álló adatok a 2013. májusi állapotot tükrözik.

¹⁰ A rendelkezésre álló adatok a 2013. májusi állapotot tükrözik.

2.A megkeresett szervek tapasztalatai

2.1. A közszolgáltatók oldaláról

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (a továbbiakban: MKIK)¹¹ főttkára arról tájékoztatót, hogy a területi kereskedelmi és iparkamaráktól több pozitív visszajelzés érkezett. A tájékoztató levélben hivatkozott közlekedési társaság gyakorlata szerint mind az utazóközönség által elérhető szolgálati helységek, közösségi terek (elővételi pénztár, utasváró, utazási iroda, ügyfélszolgálati helységek), mind az autóbuszok használatát engedélyezik a segítő kutyával közlekedő vak és gyengénlátó személyek számára. Ezen kutyák – a vonatkozó jogszabály értelmében – az autóbuszon díjmentesen szállíthatók, gazdájuk számára, amennyiben az lehetséges, a vezetőülés mögötti első üléseket biztosítják. A kutyák szállítása, illetve a vak és gyengénlátó személyek utazásának segítése 2012-ben a kötelező oktatás részét képezte.

Egy városüzemeltetési és környezetgazdálkodási társaság visszajelzése szerint a cég és alcégeik összes ügyfélszolgálatát látogatható vakvezető kutyával, illetve mozgássérültek számára is megközelíthető. A központi ügyfélszolgálat egyik munkatársa jeltolmács-képzésen vett részt és alapszintű vizsgát tett.

A Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamarához nem érkezett olyan jellegű megkeresés, illetve panasz, amely a vakvezető kutyákkal közlekedők hátrányos módon történő megítélésére utalna.

Egy kereskedelmi hálózat igazgatóságának elnöke, illetve a kereskedelmi egység üzletvezetőjének elmondása szerint nem fordult még elő olyan eset, hogy egy vak személyt ne engedtek volna be valamelyik üzletbe. Minden kereskedelmi egység vezetőjét körlevélben értesítették a hatályos jogszabályoknak megfelelő eljárásról.

Az MKIK főttkárának véleménye szerint *a felvilágosító tevékenységet folytatni kellene a témában*. Kitért arra is, hogy valamennyi területi kereskedelmi és iparkamarát felkértek, hogy hívják fel érintett tagjaik figyelmét arra, hogy a segítő kutyát alkalmazó fogyatékossgal élő személyek szolgáltatásokhoz való hozzáférését biztosítsák.

A megbízott országos tisztifőorvos¹² tájékoztatása szerint az Országos Tisztifőorvosi Hivatalhoz (a továbbiakban: OTH), valamint a fővárosi és megyei népegészségügyi szakigazgatási szervekhez és járási népegészségügyi intézetekhez az elmúlt 4 évben lakossági panasz, közérdekű bejelentés nem érkezett arra vonatkozóan, hogy valamely közszolgáltatást nyújtó szerv, intézmény, vagy szolgáltató, segítő kutya alkalmazása miatt a fogyatékossgal élő személyek esetén megtagadta volna a közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést.

A területet ellátó hatóság ellenőrzései során nem tapasztalta, hogy a közszolgáltatást nyújtó szervek, intézmények és szolgáltatók olyan korlátozással élnének – meghatározott közlekedési útvonal, elkülönített helyiség használata –, amely akadályozza a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést.

A vonatkozó jogszabályok megengedik a segítő kutyával való bejutást a medencés fürdőkbe, illetve a természetes fürdőhelyekre, ugyanakkor a segítő kutya fürdő területén történő tartásának közegészségügyi követelményeit a jogszabályok nem határozzák meg. Az egységes szabályozás érdekében az OTH fontosnak tartja *a közfürdők és kijelölt természetes fürdőhelyek esetében az üzemeltetési szabályzatban rögzíteni a segítő kutyák beengedésének módját, tárgyi és személyi feltételeit*.

A fővárosi és megyei népegészségügyi szakigazgatási szervek és járási népegészségügyi intézetek – a hatályos jogszabályok értelmében – a segítő kutyák közfürdők területére történő bejutásának korlátozása esetén hatáskörrel, valamint intézkedési jogkörrel rendelkeznek.

¹¹ A rendelkezésre álló adatok a 2013. májusi állapotot tükrözik.

¹² A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

*A McDonald's Magyarországi Étterem Hálózat Kft. ügyvezető igazgatójának*¹³ tájékoztatása szerint a Hálózat és 22 hazai franchise partnere jelenleg összesen 98 éttermet üzemeltet Magyarországon; az alább ismertetett szabályzat és gyakorlat valamennyi étteremben érvényes, az üzemeltető személyétől függetlenül.

Az éttermekbe egészségügyi, étel-miszer-higiéne és biztonsági okokból kutyát, vagy egyéb állatot nem lehet bevinni. A szabály alól kivételt jelentenek a segítő kutyák, amelyek a fogyatékossgal élő vendégekkel együtt az étterem területére beléphetnek, illetve a vendégtérben és a vendégek által használt helyiségekben korlátozás nélkül mozoghatnak.

Az elmúlt 4 évben nem érkezett a Társasághoz olyan visszajelzés, amely szerint szolgáltatásaikhoz a segítő kutyákat alkalmazó fogyatékos személyek nem, vagy csak korlátozott mértékben fértek hozzá, ezért ezzel kapcsolatos intézkedésre sem került sor. A segítő kutyával érkező vendégek éttermen belüli mozgása semmilyen módon nem korlátozott, részükre nincs elkülönített helyiség, vagy csökkentett szolgáltatásokkal működő részleg az éttermen belül.

A segítő kutyával történő belépéssel kapcsolatban a Társaságnak nincsenek semmiféle fenntartásai. Az esetleges panaszokat dokumentálják és elemzik; segítő kutyákkal kapcsolatos panasz 25 éves működésük alatt nem érkezett a Társasághoz. Tapasztalataik szerint az állatok étterembe történő behozatalával kapcsolatban a többi vendég részéről (pl. kisgyermekes családok) az étel-miszer-higiéne, az étel-miszerbiztonság, általános biztonság- és kényelemérzet vonatkozásában merülnek fel aggályok.

A Társaság nagy hangsúlyt fektet a munkatársak oktatására, ezzel igyekeznek biztosítani, hogy éttermeik minél szélesebb vendégkör eltérő igényeit tudják kielégíteni. Ebben fontos szerepet kap a fogyatékossgal élő személyek igényeinek ismerete. Arra törekednek, hogy valamennyi fogyatékossgal élő személy számára biztosítsák a szolgáltatásaikhoz való hozzáférést. Ennek érdekében éttermeiket az évek során akadálymentesítették, a mozgássérült személyek által is használható mellékhelyiségeket alakítottak ki.

*A Budapesti Közlekedési Központ (a továbbiakban: BKK) vezérigazgatója*¹⁴ válaszelevelében arról tájékoztatott, hogy Budapest Főváros Önkormányzata és a BKK Zrt. között létrejött, Feladat-ellátásról és közszolgáltatásról szóló keret-megállapodás 1. mellékletében foglalt Díjszabás fejezet 2.4. pontja, valamint a BKK Üzletszabályzatának VII.2. Élő állatok szállítása című fejezete is tartalmazza, hogy *a rendőrségi szolgálati kutya és a megkülönböztető jelzéssel megjelölt segítő kutya (mozgáskorlátozottakat segítő, hangot jelző, rohamjelző, személyi segítő és vakvezető kutya) utaztatása díjmentes.*

A BKK Zrt-nél érvényben lévő szabályozások tehát biztosítják minden, a feltételeknek megfelelő segítő kutya esetében a díjmentes utaztatást. Az utazás során veszélyforrást a kutyák szempontjából elsősorban a metróállomások mozgólépcsőin történő közlekedés jelenti. Ezeknek a mozgólépcsőknek a rá- és lelépési szakaszát az állomási diszpécser kameráról figyelik, a leállítás és indítás is a forgalmi ügyeletről történik.

A BKV Zrt. hatályos Üzletszabályzatának III.5.4. pontja rendelkezik arról, hogy a mozgólépcsőn lehetőleg jobb oldalon kell utazni és a bal oldalt szabadon kell hagyni a haladó utasok számára. A kisgyermeket javasolt a babakocsiból kivéve, kézben vinni. Kutya csak felemelve szállítható. Súlyosabb testű kutyával az állomáson szolgálatot teljesítő személyzetnek történő bejelentés után, a tartalékban lévő – álló – mozgólépcsőt kell igénybe venni, amennyiben ez lehetséges. Fogyatékossgal élő személy és kísérője/kísérői jogosultak – az állomási személyzet előzetes tájékoztatása után, szükség esetén a segítségüket kérve – az üzemképes (le nem zárt) álló mozgólépcsőt használni.

¹³ A rendelkezésre álló adatok a 2013. novemberi állapotot tükrözik.

¹⁴ A rendelkezésre álló adatok a 2014. januári állapotot tükrözik.

Az üzemelő mozgólépcsőn történő utazás a kutyák szempontjából azért igényel nagy körültekintést, mert az alsó és felső belépőtérnél elhelyezkedő fésűszekciók nagy valószínűséggel felsérthetik a nem kézben tartott állat a lábát, amennyiben az nem lépi át a fésű vonalát. A forgalmi személyzet segítségével megállított mozgólépcsőn lehet biztosítani, hogy a segítőkutyát alkalmazó személyek és segítő kutyájuk biztonsággal közlekedhessenek. Üzemeltetési tapasztalataik alapján elengedhetetlen, hogy az álló mozgólépcső használatának igényét utasaik jelezzék az állomási személyzetnek, aki a szükséges feltételeket megteremti, illetve amennyiben szükséges, értesíti a célállomás diszpécserét is. Előfordul (pl. csúcsforgalmi időben, mozgólépcső meghibásodáskor vagy tervszerű javításkor), hogy nincs az állomáson álló mozgólépcső; ilyen esetben, amennyiben a tervezett irányban egynél több mozgólépcső közlekedik és az állomás utasforgalma lehetővé teszi, akkor üzemelő mozgólépcső megállításával is biztosítható az álló mozgólépcsőn való közlekedés, de a lépcső biztonságos leállításának időszükséglete van. *Abban az esetben, amikor a tervezett irányban csak egy mozgólépcső üzemel, illetve a többi lépcső közül egynek a leállítása sem lehetséges az utasforgalom nagysága és az esetleges torlódásból bekövetkező balesetveszély miatt, akkor álló lépcsőt nem tudnak biztosítani.* Ebben az esetben az állomási személyzet információt tud adni arról, hogy az adott állomáson mikor biztosítható az utazás, illetve melyik szomszéd állomáson adottak a feltételek az utazáshoz.

A metróval történő közlekedés közben a kutyákat fenyegető balesetek, illetve a kutyák szállításából eredő konfliktusok megelőzése azonban közös érdek, ezért igény esetén lehetőséget biztosítanak üzemzseneti időben a metró üzemeltetésében lévő, de a zárt metróállomáson kívüli, kis emelőmagasságú mozgólépcsőn történő gyakorlásra, ami a lépcső álló- és mozgó helyzetében egyaránt célszerű. A vezérigazgató kitért arra is, hogy 2013 tavaszán a Hobbi- és Mentőkutya Oktató Bázis megkeresésére együttműködtek a segítő kutyákkal való gyakorlás megszervezésében is.

Az újonnan épülő metróállomásoknál a mozgólépcsők mellett lifteket is telepítettek, amelyek a vakok és gyengénlátók számára is teljes értékűen kezelhetők, ugyanakkor a forgalmi személyzet az álló mozgólépcsőn történő közlekedéshez is segítséget ad. Az elmúlt évek során azon korábban átadott vonalak állomásain, ahol a rekonstrukció során elfogadható műszaki lehetőség adódott (Pillangó utca, Puskás Ferenc Stadion, Kőbánya-Kispest állomás), szintén telepítettek felvonókat.

A fentiekén kívül a vak és gyengénlátó személyek utazása további segítése érdekében a közelmúltban az alábbi intézkedéseket tette a Társaság:

1. 2009-ben az Örs vezér tere állomáson – a MVGYOSZ-gel történt egyeztetést követően – a márvány biztonsági sáv belső szélére, a padló síkjából kiemelkedő bordázott gumi betétet építettek be, ezzel is segítve a vak és gyengén látó személyek közlekedését.

2. Az Alstom szerelvények forgalomba állásával párhuzamosan, 2013. április 25-ére elvégezték az M2-es metróvonalon a taktilis sávok felmérését és átalakítását az új járművek megállási helyének és első ajtajának pozíciójához igazodva.

3. Az M3-as vonalon az átépített Kőbánya-Kispest állomáson taktilis sávokat építettek ki. Az esélyegyenlőség javítása érdekében, a lehetséges megoldásokról a metróállomások átfogó felújítása során minden esetben egyeztettek a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége képviselőivel is.

A járművezetők részére rendszeresen tartott oktatásokon kiemelt figyelmet fordítanak fogyatékosággal élő személyek közlekedését segítő, megfelelő magatartási és viselkedési formákra. A villamos ágazatnál a 2/VFFR/2013-as számú Villamos Forgalmi Főmérnöki Rendelkezésben előírás, hogy egyedi ajtóműködtetésre alkalmas szerelvényeken akkor lehet központi ajtónyitást alkalmazni, ha a járművezető látásában, mozgásában korlátozott vagy gyermekkoszít toló utas fel- vagy leszállási szándékáról szerez tudomást, és a központi ajtónyitás segítségével meg tudja könnyíteni e személyek le- vagy felszállását.

A Társaság villamosainak többsége audiovizuális eszközökkel felszerelt, ami segíti a látássérült vagy siket utasok le- és felszállását.

Kiemelten foglalkoznak a látás-, mozgás-, vagy egyéb korlátozással (fogyatékosággal) élő utasaiktól kapott észrevételekkel, javaslatokkal, kifogásokkal. Ezeket az eseteket követően a járművezetők figyelmét felhívják arra, hogy legyenek sokkal előzékenyebbek, körültekintőbbek; a mozgásukban korlátozott személyekkel, illetve egyéb ok miatt segítségre szorulókkal szemben fokozott empátiát tanúsítsanak, lehetőségeikhez mérten tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy a tömegközlekedési járművön való utazás mindenki számára kényelmesen igénybe vehető legyen.

A BKK Ügyfélszolgálati Iroda (Budapest, Rumbach Sebestyén utca 19-21.), valamint a BKV Ügyfélkapcsolati Csoport (Budapest, Akácfa utca 18.) Talált Tárgy Kezelősége akadálymentesítve várja a segítő kutyát alkalmazó személyek, valamint a fogyatékosággal élő utasokat is.

Az Ügyfélszolgálat adatai szerint a segítő kutyával kapcsolatos, illetve a gazdájuktól származó bejelentések főbb típusai az alábbiak:

- a mozgólépcső leállítására nem volt lehetőség;
- hangos utas tájékoztatás nem volt hozzáférhető, vagy az érthetősége nem volt kielégítő;
- az utasok által működtetett ajtónyitó gomb megtalálása nehézséget okozott;
- az ajtó előtt heverő kutya akadályozta a ki- és beszállást.

Tekintettel a bejelentések tartalmára, valamint azok bejelentőire, a kivizsgálásukat soron kívül intézik a Társaság munkatársai annak érdekében, hogy a kialakult kellemetlenség körülményeit minél hamarabb tisztázzák, és a szükséges lépéseket megtehessek.

A MÁV-START Vasúti Személyszállító Zrt. vezérigazgatója¹⁵ megkeresésemre adott válaszában kifejtette, hogy a Társaság ügyfélszolgálati adataiban az utasok panaszait, észrevételeit központi adatbázisban tárolja, amely azonban a segítő kutyákkal kapcsolatosan külön keresési kategóriát nem tartalmaz, így elektronikus nyilvántartásukban kéresemnek megfelelő keresést nem tudtak lefolytatni. A fentiek értelmében az ügyfélszolgálati ügyintézők körében kikérdezéses vizsgálatot kezdeményeztek, amelynek eredménye alapján elmondható, hogy a Társaságnál az elmúlt időszakban segítő kutyát alkalmazó fogyatékosággal élő személy panasszal nem élt, így nem tudnak olyan esetről, amikor segítő kutyára kényszerülő személy nem, vagy csak korlátozottan fért volna hozzá a közforgalmú vasúti személyszállítási szolgáltatásokhoz. Általános tapasztalatuk szerint munkatársaik minden esetben toleránsan, segítőkészen járnak el a fogyatékosággal élő személyekkel. Az utasokkal kapcsolatba kerülő munkavállalók (személypénztárosok, jegyvizsgálók, ügyfélszolgálati munkatársak) a fogyatékosággal élő személyeket érintő egyenlő elbánás Üzletszabályzatukban foglalt szabályaiból is vizsgát tesznek, illetve rendszeres oktatáson vesznek részt, amelyeken az ezzel kapcsolatos kérdések is áttekintésre kerülnek.

A vezérigazgató arról is tájékoztatott, hogy a segítő kutyát alkalmazó személyek az állomások és pályaudvarok személyforgalmi célokat szolgáló területére, pl. váróterem, utasperon stb. korlátozás nélkül beléphetnek, valamint a járataik fedélzetén az 1-2. osztályú személykocsikat, az étkezőkocsikat, valamint a háló- és fekvőhelyes kocsikat is korlátozás nélkül használhatják.

Az Auchan Magyarország Kft. vezérigazgatója¹⁶ arról tájékoztatott, hogy az áruház 15 éve működik Magyarországon, jelenleg közel 8.000, köztük 150-nél is több megváltozott munkaképességű munkavállalót foglalkoztat; idén második alkalommal nyerték el a Fogyatékoság-barát munkahely címet.

¹⁵ A rendelkezésre álló adatok a 2013. októberi állapotot tükrözik.

¹⁶ A rendelkezésre álló adatok a 2013. októberi állapotot tükrözik.

Az áruházlánc a jogszabályi előírások betartásán túl arra törekszik, hogy a fogyatékossgal élő munkatársak, vásárlók vagy éppen partnerek mindennapjait a lehetőségekhez képest megkönnyítse. A vezérigazgató megírta, hogy áruházukban sem az üzletsoron, sem az eladótérben semmiféle hátrányt nem szenvednek a fogyatékossgal élő személyek, a vásárlók számára megnyitott valamennyi terület részükre is akadálytalanul hozzáférhető. Áruházukban elfogadott és megszokott a segítő kutyákkal történő belépés és vásárlás; van olyan áruházuk, amelynek területét a tanuló segítő kutyák képzésére is igénybe vesznek. A mozgássérült, kerekesszékkal közlekedő vásárlók számára külön, a kerekesszékhez illeszthető kocsikat, valamint az akadálytalan áthaladást biztosító széles kasszákat üzemeltetnek. A munkatársaik arra törekednek, hogy szükség esetén személyesen tudják segíteni a látássérültek tájékozódását és bevásárlását. Mindezekon túlmenően vállalati felelősségvállalásuk egyik kiemelt prioritása a fogyatékossgal élő személyek társadalmi integrálása.

A Volán Egyesülés személyszállítási igazgatója arról tájékoztatott, hogy az Egyesülés tagvállalatainak nagy részéhez nem érkezett az elmúlt 4 évben azzal kapcsolatos bejelentés, hogy a segítő kutyát alkalmazó fogyatékossgal élő (pl. látássérült, siket, mozgáskorlátozott) személyek számára a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést nem vagy csak korlátozott mértékben tudták biztosítani. A válaszadók közül csupán egy tag számolt be arról, hogy panasz érkezett hozzá egyetlen alkalommal; ez esetben az autóbuszvezető menetjegyváltásra kötelezte a panaszost, mert nem ismerte fel a segítő kutyát. Az említett esetben az érintett társaság a konkrét ügy kivizsgálása után – bár ez esetben nem volt rajta a kutyán a megfelelő megjelölés – a járművezetőknek rendkívüli, ismételt oktatást tartott a segítő kutyák kezelésével kapcsolatban.

Arra vonatkozó kérdésekre, hogy amennyiben biztosított az intézménybe való bejutás, járműre történő felszállás a segítő kutyával rendelkező személy részére, a Társaság korlátozza-e (pl. meghatározott közlekedési útvonal kijelölésével, elkülönített helyiség használatával) a közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést, az igazgató megírta, hogy jelenleg egy társaság sem korlátozza a segítő kutyával közlekedő személy közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférését.

A válaszadó társaságok munkatársai szerint a gyakorlati problémát a nagy utasforgalmú járművek fedélzetén a segítő kutyákkal való fel- és leszállás jelenti; arról számoltak be továbbá, hogy az utazóközönség között vannak olyan személyek, akik félnek a kutyáktól, különösen mivel azokon nincsen szájkosár.

Az Egyesüléshez tartozó társaságok a munkavállalóiknak tartott oktatásokon kiemelt figyelmet fordítanak arra, hogy a segítő kutyát alkalmazó személyek számára egyenlő esélyű hozzáférést biztosítsanak és igény esetén tájékoztatást nyújtsanak. Egyes társaságok alacsonypadlós és egyedi belső kialakítású járműveket közlekedtetnek.

*A SPAR Magyarország Kereskedelmi Kft. ügyvezető igazgatója*¹⁷ kifejtette, hogy az elmúlt négy évben egyetlen esetben érkezett bejelentés segítő kutyát alkalmazó személy áruházba jutásának korlátozásával kapcsolatban, amely esetben az okozta a problémát, hogy nem volt egyértelmű a kutya segítő kutyaként való megjelölése. Az eset után felhívták munkatársaik figyelmét, hogy a jövőben az előírásoknak megfelelően, körültekintőbben járjanak el.

A segítő kutyával közlekedő személyek vonatkozásában a SPAR üzleteibe való bejutást nem korlátozzák, nincs meghatározott közlekedési útvonal kijelölve a számukra; ugyanazon az útvonalon közlekedhetnek, mint azon személyek, akik nem szorulnak segítő kutya alkalmazására. Az áruházlánc munkatársai természetesen tudomásul veszik a jogszabályi előírásokat és legjobb tudásuk szerint be is tartják azokat.

¹⁷ A rendelkezésre álló adatok a 2013. októberi állapotot tükrözik.

A segítő kutyával való belépéssel kapcsolatosan aggályok HACCP rendszer betartása miatt merülhetnek fel esetlegesen, higiéniai és minőségbiztosítási okok miatt ugyanis a segítő kutya kivételével nem engedélyezett bevinni állatot az élelmiszer áruház területére. Véleményük szerint, amennyiben a kutyák kiképzése során kitérnek a speciális területeken történő viselkedés szabályozására, (pl. az eladótérbe, közvetlenül a fogyasztó számára felkínált pékáru termékek, zöldségek, húskészítmények közelében történő mozgás és viselkedés) az áruház szempontjából nem jelent problémát a bejutás és az áruházon belüli közlekedés. A Társaság a segítő kutyák alkalmazásával kapcsolatban felmerülő esetleges kérdések megoldásához a hatályos jogszabályi rendelkezések betartásának vonatkozásában általános tájékoztatást nyújt munkatársai részére. Ennek érdekében minden az áruházlánc minden egységébe eljuttatják a segítő kutya alkalmazásáról szóló tájékoztatót (Lásd. 1. számú melléklet).

2.2. A fogyatékosággal élő személyek oldaláról

2.2.1. Források

A *MATESZE munkatársainak* tapasztalata szerint a terület évek óta súlyos forráshiánnyal küzd. A kutyakiképző szervezetek közül egyedül a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szervezetének kutyaiskolája kap rendszeres, címzett fejezeti kezelésű állami támogatást, amely – legalábbis minimális mértékben – tervezhetővé teszi munkájukat. A vakvezető kutya kiképzéssel foglalkozó többi regisztrált szervezet, valamint a mozgássérült-segítő és egyéb speciális kutyák képzését ellátó szervezetek rendelkezésére bevételként csak a személyi jövedelemadó 1%-a, a Nemzeti Civil Alapprogram (a továbbiakban: NCA) által évente kiírt működési pályázat, illetve a cégek, magánszemélyek adományai állnak. Ezek a források azonban a legeredményesebb kutyakiképző szervezetek esetében is legfeljebb néhány (1-3) kutya kiképzését és átadását fedezik éves szinten. (Egy 15-20 hónapnyi munkával felnevelt, kiképzett és átadásra felkészített mozgássérült-segítő, jelző- vagy vakvezető kutya teljes bruttó költsége közel 2 millió forint.)

Az elmúlt két évben mindössze egy-egy olyan pályázati kiírás jelent meg, amely a területen tevékenykedők finanszírozását tűzte ki céljául: 2011-ben az Országos Foglalkoztatási Alap írt ki pályázatot segítőkutya-kiképzők szakképzésére és foglalkoztatásnak 2 éves időtartamú támogatására. Ebből a programból 7 szervezet kapott átlagosan 10 millió forintos támogatást 2+1 éves időtartamra, amelyből országszerte mintegy 15 segítőkutya-kiképző szakképzését és 2 éves foglalkoztatását szervezték meg. 2012-ben pedig a Fogyatékos Személyekért Közhasznú Nonprofit Kft. segítő kutyák kiképzésnek támogatására kiírt pályázata során 6 szervezet kapott fejenként átlagosan 3 millió forint támogatást.

Összességében az elmúlt évek finanszírozási lehetőségeivel az az alapvető probléma, hogy középtávon (2-5 éves időtartamot tekintve) kiszámíthatatlan és így az ebből származó esetleges bevételek nem tervezhetők, ráadásul a pályázat kiírói az esetek többségében csak viszonylag rövid, 6-12 hónapos periódus támogatását tűzik ki célul. A segítő kutyák kiképzése átadása és utógondozása azonban egy olyan 18-24 hónapos folyamat, amelyet a dolog természetéből adódóan sem felgyorsítani, sem megszakítani nem lehet (a kiképzési programba bekerült kutya folyamatos ellátást, képzést gondozást stb. igényel).

További probléma, hogy a pályázatok a pár hónapos támogatás feltételeként kiképzett és átadott kutyák számában mérhető eredményeket várnak, ami irreális elvárás, hiszen így csak azok a szervezetek pályázhatnak egyáltalán támogatásért, akik rendelkeznek olyan kutyákkal, amelyekkel már önerőből eljutottak a képzés végső, átadás előtti fázisáig. Ez a helyzet arra kényszeríti a kutyakiképző szervezeteket, hogy elsősorban terápiás kutyákat képezzenek, hiszen ezek képzési ideje sokkal rövidebb, mint a többi, speciális segítő funkciót betöltő kutyaé.

A MATESZE elnöke problémának látja azt is, hogy a terápiás kutyák esetében az elmúlt évek pályázatai ugyanúgy csak a képzést (tanúsítvány megszerzését) támogatták, mint ahogy azt a többi (vakvezető- mozgássérült-segítő stb.) típusú kutya esetében teszik. Csakhogy amíg pl. a vakvezető kutyáknál a sikeres vizsgát követő átadás után már csak utógondozási-felügyeleti kötelezettsége van a kutyakiképző szervezetnek s a kutyával kapcsolatos költségei már nem jelentősek (a kutya ellátását az átadás után már a gazda finanszírozza), a terápiás kutyáknál egészen más a helyzet. A terápiás kutya ugyanis a kiképző szervezet „alkalmazásában” marad, és a vele való munka (és kiadás) igazából a záróvizsga (tanúsítvány megszerzése) után válik jelentőssé, hiszen a kutya terápiás funkciójának hasznosítása különböző fejlesztő intézményekben megvalósított látogatói programokon keresztül történik.

A *NEO* elnöke arról számolt be, hogy a teljesen kiszámíthatatlan és a hazai segítő kutya összképzéshez viszonyítva rendkívül csekély pályázati források helyett leginkább az önkéntesen dolgozó tagjaik és leendő segítő kutya tulajdonosok önerőből biztosított anyagi hozzájárulásával tudják megvalósítani céljaikat. Csekély szponzori (kutyás felszerelések) támogatással és időszakos adománygyűjtő kampánnyal igyekeznek folyamatosan fenntartani képzési kapacitásukat.

Az *MVGYOSZ*-nak segítő kutyák képzéséhez forrásként a Szövetségnek címzett fejezeti kezelésű állami támogatás, a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit kft. pályázata, magányszemélyek és gazdálkodó szervezetek adományai, valamint az adózók által felajánlott személyi jövedelemadó 1%-a áll rendelkezésére.

2.2.2. A 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendelet módosítása és a mindennapokban való érvényesülése

A *MATESZE* elnökének tájékoztatása szerint a jogszabály megjelenése jelentős előrelépés volt, és nagymértékben megkönnyíti, hogy a fogyatékossgal élő személyek tényleg 24 órás társként, segítőként használhatják kutyáikat. A rendelet nagyságrenddel könnyítette a terápiás kutyák alkalmazását is, hiszen a szociális, egészségügyi és oktatási intézmények vezetői egyértelmű szabályozást kaptak a terápiás kutyák alkalmazhatóságáról, nem elhanyagolható, hogy a rendeletnek köszönhetően a segítő kutyák kiképzése is könnyebbé vált, hiszen így már nem az egyes boltok, bevásárló központok, közszolgálati intézmények vezetőinek jóakarátán múlik, hogy a leendő segítő kutya szakképzett kiképző felügyeletével valós helyszíneken gyakorolhasson. A jogszabály ismeretének hiányából fakadóan azonban előfordul, hogy a fogyatékossgal élő személyt korlátozzák jogainak gyakorlásában (Lásd. 2.2.3. pont)

A gyakorlat azt mutatja, hogy vagy nem akadályozzák a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést, vagy teljesen megtagadják, középút nincsen. Néhány esetben azonban „csak” korlátozással élnek, ilyen pl. egy kerekesszékekben élő nő, mozgássérült-segítő kutya gazdájának esete. Elmondása szerint mozgássérült-segítő kutyáját a repülőjáratokra nem engedik fel, csak a raktérben hajlandóak szállítani, mert a légitársaság szerint csak a vakvezető kutyáknak van lehetőségük gazdájukkal együtt a fedélzeten utazni. Egy másik esetben a debreceni Fórum Áruházban kérték meg az AURA alapítvány kiképzőit, hogy „ha lehet, ne menjenek be segítő kutyával az étkezdék területére”.

Az okok között elsődleges a jogszabály ismeretének hiánya, de gyakori, hogy egyéb (nem releváns) jogszabályokra hivatkoznak, pl. ÁNTSZ szabályozásra (higiéniai, állategészségügyi okok), vagy a volánjáratokon a szájkosár használatát kivétel nélkül előíró jogszabályra. Az elnök további problémának látja azt is, hogy Rendelet részletesen szabályozza, hogy már kiképzett segítő kutyát hol és milyen feltételek mellett lehet alkalmazni, viszont nem tér ki egyértelműen arra a kérdésre, hogy a még képzetlen, kiképzés

alatt álló leendő segítő kutyák hogyan és milyen feltételekkel tartózkodhatnak a különböző közszolgáltatást nyújtó szervek, intézmények, szolgáltatók területén.

Az elnök véleménye szerint az egyértelmű szabályozás hiánya a mindennapi gyakorlatban komoly problémát jelent, ugyanis még a legmagasabb szakmai követelményeknek megfelelő kutyakiképző is csak olyan módon tud egy tapasztalatlan fiatal kutyát segítő munkára felkészíteni, ha lehetősége van mindazokra a helyszínekre a kutyával bejutni, ahol majdan a sikeres vizsgát követően a kutya fogyatékossgal élő gazdájával megfordulhat.

A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy még a fogyatékossgal élő, segítő kutyát jogszerűen alkalmazó személyeket is alkalmanként akadályozzák a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférésben – éppen a kutyájuk miatt. Ez az akadályoztatás hatványozottan érvényesül azokban az esetekben, amikor a képzés alatt álló segítő kutya (sokszor kölyök) vélhetően nem fogyatékossgal élő kiképzőjével próbál valamely közszolgáltatást nyújtó szerv, intézmény, szolgáltató területére bejutni. Mivel a kiképzők nem tudnak arra hivatkozni, hogy a kutya bevitelére egyértelmű, jogszabályban megfogalmazott felhatalmazásuk lenne, kizárólag az adott közszolgáltatást nyújtó intézmény felelős vezetőjének jóindulatára, megértő együttműködésére számíthatnak.

A kiképzői munka efféle nehézségei, bár közvetett módon, de a fogyatékossgal élő személyek számára jelentenek nagy hátrányt, hiszen megnehezítik a kutyák megfelelő, magas színvonalú képzését, és magukban hordozzák azt a veszélyt, hogy a fogyatékossgal élő személy az átadóvizsgát követően a kutya alkalmazása során váratlan és a kutya számára szokatlan helyzetekbe kerül.

Az Egyesület szerint, amíg a szabályozást nem módosítják úgy, hogy egyértelmű felhatalmazást adjon a megfelelő végzettséggel rendelkező kiképzőknek arra, hogy saját felelősségükre a kiképzés alatt álló kutyákat is minden olyan helyre bevihessék, ahol a jövőben a kutya munkája során megfordulhat, addig ez a helyzet továbbra is megoldásra vár.

A *NEO munkatársainak* tapasztalata szerint a jogszabályváltozás egyértelműen pozitív hatással van a segítő kutyák használhatóságára tekintettel. A közszolgáltatást nyújtó intézmények közül ugyan sokan nem is hallottak a segítő kutyák gazdáit megillető jogokról, de a jogszabályi háttér biztos tudatában való fellépés legtöbb esetben sikeresen megoldja a problémát.

A legtöbbször üzletekben, élelmiszert árusító helyeken (pl. étterem, kávézó), és egészségügyi intézményekben szokták megtiltani a segítőkutyával való belépést (Lásd. 2.2.3.). Tapasztalataik szerint az intézményekbe történő bejutás kérdése az alapvető szűrő, azután már csak nagyon kevés esetben próbálnak meg további szabályokat alkalmazni. Például az egyik hazai állatkertben kötelezővé tettek egy ún. segítő kutya megőrző használatát. Itt még problémát jelentett az is, hogy a kutyákat levegőtlen, szűk helyre akarták bezárni. Éttermeknél tipikus kritérium, hogy csak a teraszra engedik be a segítő kutyát. Segítő kutya gazdák beszámoltak arról is, hogy – bár a biztonsági őrök beengedik őket – előfordul (jellemzően üzletekben), hogy a biztonsági őrök az egész vásárlás alatt figyelik és követik őket, és ezt már-már hátrányos megkülönböztetésnek érzik.

A segítő kutyával való belépést az intézmények általában a saját biztonsági szabályzatukra való hivatkozással tagadják meg.

Második leggyakoribb hárítás az ÁNTSZ szabályokra való hivatkozás (pl. étterem, élelmiszer bolt); kifogással élnek továbbá a szájkosár hiánya miatt, valamint sok esetben arra hivatkoznak, hogy csak vakvezető kutya mehet be az intézménybe.

Az *MVGYSZ kutyakiképző iskolájának vezetője* tájékoztatása szerint a visszajelzések alapján a jogszabályváltozás óta egyre kevesebb incidens történik a közintézményekbe való bejutáskor. Probléma még, hogy az intézmények középvezetői tisztában vannak a vakvezető kutyára vonatkozó jogszabályokkal, de az alkalmazottaikat nem tájékoztatták kellőképpen.

Ez okból néhány esetben több időt vesz igénybe az alkalmazottak „meggyőzése, felvilágosítása”, illetve a középvezetők lehívása a bejáratokhoz.

A legtöbb esetben az élelmiszer elárúsító helyeken, illetve éttermekben és bevásárlóközpontokban akadályozták, nehezítették meg a szolgáltatáshoz való hozzáférést, a jogszabályok ismeretének hiányára vagy az ÁNTSZ szigorú előírásaira hivatkozva.

A *VÁI segítő kutyával közlekedő tagjainak* észrevételei alapján elmondható, hogy a jogszabályváltozás óta tapasztalnak pozitív változást, azaz jobb a segítő kutyával közlekedők elfogadottsága mind a lakosság, mind pedig a közszolgáltatók részéről, viszont mindezek ellenére még mindig elég sok példát tudnak felsorakoztatni olyan esetekre, amelyek alkalmával sérül az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása a közszolgáltatásokhoz (pl. tömegközlekedési eszközök, oktatási intézmény, gyorsétterem, pénzügyi szolgáltatásokat nyújtó intézmény). A közszolgáltatást nyújtó szervezetek, intézmények, szolgáltatók, a segítő kutyával való belépést általában a következő okokra hivatkozással tagadják meg: ÁNTSZ rendelkezés, a felettes nem engedélyezi, nincs szájkosár a kutyán, már van egy kutya a járművön (igaz, hogy az nem segítő kutya), a biztonsági szolgálat nem engedi, olyan vegyszerek vannak a polcon, amelyek a kutyát károsíthatják, nehogy véletlenül valaki rálépjen a kutya lábára és megharapja az illetőt.

A *Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége* (a továbbiakban: MEOSZ)¹⁸ tapasztalatai szerint azok a sorstársak, akik segítő kutyát alkalmaznak, egy-két ritka kivételtől eltekintve ma már mindenhová bemehetnek. A mozgáskorlátozottak számára ezek a kutyák nem csak a fizikai segítségnyújtás miatt fontosak, hanem mert segítik a kommunikációt, mivel az emberek általában indíttatva érzik magukat, hogy közel menjenek hozzájuk, kényeztessék őket és ennek kapcsán a gazdájukkal is beszélgessenek. A Szövetség úgy véli, hogy ez legalább olyan hasznos funkciója ezeknek az állatoknak, mint az, hogy bizonyos feladatokat megoldanak a gazdájuk helyett. Ezért mindenképpen és minden szinten támogatandónak tartják a segítő kutyák kiképzését, ingyenes átadását a súlyosan fogyatékos emberek számára.

A *Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége* (a továbbiakban: SINOSZ)¹⁹ elnökének tájékoztatása szerint a hallássérültek esetében a segítő kutyák alkalmazása viszonylag új keletű lehetőség. Ez a lehetőség közel 3 éve került a hallássérült társadalom köztudatába, azóta tart a NEO Magyar Segítőkutya Egyesület és a Kutyával az Emberért Alapítvány országsszerte bemutatókat, így a tagjaik számára is a szervezeti egységeikben.

Mivel SINOSZ-nak nincs ilyen jellegű szolgáltatása, valamint nem áll rendelkezésére ilyen irányú felmérés, így nem tudnak hiteles adatokkal szolgálni a tekintetében, hány fő hallássérült alkalmaz segítő kutyát, hányan vannak várólistán, valamint a segítő kutyák képzéséhez milyen források állnak rendelkezésre. A Szövetséghez, valamint az általuk fenntartott megyei jogsegélyszolgálatokhoz nem érkezett olyan jellegű megkeresés, amelyek a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű, segítőkutya igénybevételével történt hozzáférést kifogásolják. A hallássérülteket segítő kutyák kiképzését tudomásunk szerint a NEO Magyar Segítőkutya Egyesület és a Kutyával az Emberért Alapítvány végzi.

2.2.3. A jó gyakorlat hiánya – egyedi beszámolók alapján

A MATESZE elnökének tájékoztató leveléből:

2009 decemberében egy kerekasztalban élő nőt mozgássérült-segítő kutyája miatt nem engedték be a kecskeméti Tesco-ba, hivatkozva arra, hogy az nem vakvezető kutya. Mindez éppen a segítő kutyák alkalmazásáról szóló rendelet bevezetésének sajtótájékoztatója napján történt. Levelezés, személyes találkozó után az áruházlánc országos biztonsági felelőse elnézést kért, és segítséget ígért a továbbiakban.

¹⁸ A rendelkezésre álló adatok a 2013. októberi állapotot tükrözik.

¹⁹ A rendelkezésre álló adatok a 2013. októberi állapotot tükrözik.

2012 szeptemberében szintén egy kerekesszékekben élő nő, mint mozgássérült-segítő kutya gazdája gyógykezelésekre utazott, és az Agri, Borsod, és Nógrád Volán Társaság járatain a segítő kutya szájkosarának hiánya miatt sorozatosan konfliktusba keveredett a buszsofőrökkel. A járatok mindegyikén még a régi előírások szerinti tájékoztató tábla volt kifüggesztve, amely szerint nincsen kivétel a szájkosár kötelező használata alól. Elvértve előfordult, hogy a sofőr jóindulatból felvette a segítő kutyát és gazdáját, de gyakran leszállították őket a járatról. Az érintett több esetben is kérte, hogy a sofőr adja írásba ez irányú döntését, de ezt minden esetben megtagadták tőle. A jogszabályra hivatkozás nem ért semmit; az érintett elmondása alapján ezen esetek többségében rendkívül kényelmetlen és megalázó helyzetbe került. Számos konfliktus után a hölgy elérte a forgalmi iroda vezetőjét, aki biztosította arról, hogy szabályosan vettek részt a forgalomban, helyesen tudja az előírásokat a mozgássérült kutya utaztatásával kapcsolatban. Megígérték, hogy hasonló eset nem fog előfordulni.

Hasonló tapasztalatokról számoltak be az érintettek, miszerint a Debreceni Közlekedési Vállalat és a Vasi Volán egyes sofőrjei a jogszabály ellenére is ragaszkodnak ahhoz, hogy a segítő kutyák is csak szájkosárban menjenek fel a járműre.

Egy hallássérült, hangot jelző kutya gazdájának elmondása szerint gyakran kerül megalázó helyzetbe a McDonald's éttermekben, de máshol is többször előfordult már, hogy a biztonságiak csalónak titulálták, mert láthatóan nem vak és nem is mozgássérült, mégis be akarja vinni magával a kutyáját. A debreceni és a nyíregyházi állatkertbe nem lehet bevinni segítő kutyát, a személyzet állategészségügyi okokra hivatkozva tagadja meg a belépést.

2013 áprilisában epilepsziás beteg, epilepsziaroham-jelző kutyájának gazdáját és szabályos megkülönböztető jelzéssel ellátott, érvényes tanúsítvánnyal rendelkező kutyát a biztonsági őrök nem engedték be a soproni InterSpar áruházba, a boltvezető is megtagadta a kérést. A boltvezető az üzlet jogászával való konzultáció után az érintett jegyzőkönyv kiállítására vonatkozó kérését megtagadta, és felajánlotta, hogy írjanak a vásárlók könyvébe, és 30 napon belül választ kapnak az ügyben felmerült kérdésekre.

A NEO elnökének tájékoztató leveléből:

Egy mozgássérült-segítő kutya tulajdonos 2010-ben egy nagyvárosi állatkertbe csak úgy tudott volna bemenni, ha az igazgató által kijelölt tárolóban hagyja a segítő kutyáját. A megtekintett tároló a gazda véleménye szerint kutyák elhelyezésére alkalmatlan (napos és kapu nélküli). A napos idő miatt a kutya nem maradhatott az autóban, így a család arra kényszerült, hogy a tervezett állatkerti programot kihagyja.

2011-ben egy szálloda mozgássérülteknek fenntartott akadálymentes szobáját nem kaphatta meg, mivel a kutya hullajtja szőrét. A jogszabályi hivatkozást elismerték, de a kutya szőrös állat.

2012-ben egy hajóútra a segítő kutyáknak is teljes árú jegyet kellett vásárolnia, törvényi hivatkozás nem érdekelte sem a pénztárost, sem a vezetőséget, a hajóra is csak hosszas beszélgetés után kaptak felszállási engedélyt, mert a kapitány szerint csak szájkosárral mehet fel kutya a fedélzetre.

Problémát jelentett az is, hogy egy kemping területe kutyások számára egyáltalán nem használható, az üzemeltetők a hatályos jogszabályt ismerik, tudják, hogy be kellene engedniük a segítő kutyákat, de a többi vendég érdekében hivatkozva a belépést megtagadták.

Egy másik alkalommal pedig egy sportáruház biztonságért felelős vezetőség nem engedte be, mert nem vakvezető kutyával volt.

Egy hallássérült-segítőkutya tulajdonos tapasztalatai szerint a jogszabályra való hivatkozás következtében az esetek többségében a biztonsági őr beengedi az adott intézménybe úgy, hogy az igazolvány elővételére sincs szükség.

Ez alól azonban adódnak kivételek pl. egy áruházlánc egyik üzletében a biztonsági őr ismerte a jogszabályt, de szerinte az csak a vakvezető kutyákra vonatkozik, ezért a hallássérült-segítő kutyát és gazdáját nem engedte be az áruház területére. A faliújságra – igazgatói döntés alapján – kiírták, hogy csak a vakvezető kutya mehet be az üzletbe, élelmiszert árusító területre azonban nem; ha kísérővel megy a látássérült személy, akkor a vakvezető kutya sem léphet be a boltba. Sörözőbe történő asztalfoglaláskor kijelentették, hogy a belső helyiségben nem tudnak asztalt foglalni, de a fűtött, fedett külső helyiségben biztosítanak férőhelyet. Szállodai szállásfoglaláskor kifogásolták a segítő kutya fogadását, gyorséttermekben, áruházakban, vendéglátó egységekben a többi vendég érdekében hivatkozva megtagadják a segítő kutyával való belépést.

*Baráthegyi Vakvezető és Segítő Kutya Iskola Alapítvány elnökének tájékoztató leveléből.*²⁰

Az elnök az ombudsmani megkeresésben felvetett kérdések vonatkozásában az elmúlt évben szakdolgozat keretében részletes tanulmányt írt²¹, amelyet szintén megküldött számomra.

A vakvezető kutyás közlekedéssel kapcsolatos felmerülő jogkérdések rendszerezett áttekintéséhez az elnök abból indult ki, hogy a látássérült személy egy szolgáltatást igényel, amikor vakvezető kutya iránti kérelmet nyújt be. A szolgáltatás folyamata három fő fázisból áll, a vakvezető kutyák képzéséből, a látássérült személy önálló közlekedésre való felkészítéséből és harmadikként a napi vakvezető kutya használatból, amelyhez számára vakvezető kutyát biztosítanak. A folyamat részekre való elkülönítését az indokolta, hogy a bennük rejlő életviszonyok alanyai és a felmerülő jogkérdések is jellegzetesen mások.

A szolgáltatás szereplői között a szolgáltatás megrendelői oldalán a szolgáltatást igénybe vevők állnak, a szolgáltatásra jogosult látássérült személyek. A szolgáltatást nyújtó szervezet szokásos megnevezése képző szervezet. A szolgáltatást közvetlenül nyújtó személyek két alapvető feladatköre a vakvezető kutyák képzése és a látássérült emberek felkészítése. Az előzőeket a folyamatban végzett tevékenységük szerint tenyésztőnek, kölyöknevelőnek illetve kutyakiképzőknek, az utóbbiakat rehabilitációs szakembernek nevezte. A dolgozat fő kérdései közé tartozott, hogy mely életviszonyokat lenne szükséges jogilag szabályozni, és mindez hogyan valósul meg külföldön és hazánkban.

A szakfelügyeletet ellátó szervezetre vonatkozó vizsgálat eredményeit tekintve megállapította, hogy a magyar szabályozás az ismertetett külföldi példától (francia, német, kaliforniai) jelentősen eltér. Egyrészt a szakfelügyelet jogosítványa a szolgáltatás, mint sajátos tevékenység engedélyezésére egyáltalán nem terjed ki; nincs jogszabályi felhatalmazása a tevékenység folytatásához előírt speciális feltételek ellenőrzésére. Széles körű jogosítványa van viszont a szolgáltatás eredményességét elbíráló szakmai kritériumrendszer meghatározásában és megkövetelésében.

A tanúsítvány kibocsátásának jogosítványa – egyéb szankciós lehetőség hiányában is – elegendő eszköznek bizonyulhat ahhoz, hogy a szakfelügyelet a meghatározott minimumkövetelmények teljesítését kikényszerítse. A rendszer gyenge pontjának a finanszírozás hiányát tartja. A hazai szervezeteknek alacsony a száma, viszont szigorú kritériumoknak kell megfelelniük, ezáltal – a tapasztalatok szerint – megfelelően biztosítják a szolgáltatás színvonalát, illetve hatékonyan csökkentik a visszaélések számát. Minőségbiztosítási szempontból azonban egyoldalú a szabályozás, ugyanis csak a kutyakiképzők szakképzettségéről rendelkeznek, míg a látássérültek rehabilitációjában dolgozó szakembereket nem említi.

²⁰ A rendelkezésre álló adatok a 2013. áprilisi állapotot tükrözik.

²¹ Mezősi Tamás, Vakvezető kutyával közlekedő személyek jogai című szakdolgozat; Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Agrár- és Munkajogi Tanszék; Miskolc 2012; Konzulens: Dr. Jakab Nóra Phd.

Pozitívumként emeli ki a tanulmány, hogy a Rendelet a legszélesebb körű, az ENSZ Fogyatékosügyi Egyezmény fogyatékosággal élő személy fogalmát is átveszi. A vakvezető kutya használatára való alkalmasság tekintetében pedig kedvező, hogy nem az objektív feltételeknek való megfelelést kötik ki, hanem csupán azt, hogy a kérelmező a vizsgára alkalmassá váljon. A haladó gondolkodásra utalnak azok a rendelkezések is, amelyek a szájkosár mellőzését lehetővé teszik a kísérő kutyák esetében.

3. *Javaslatok*

A *MATESZE elnöke* szerint nagy szükség lenne a közszolgáltatásban dolgozók rendszeres tájékoztatására, hogy naprakész ismereteik legyenek a különböző típusú segítő kutyákról, ugyanis a többség napjainkban is csak a vakvezető kutyákat ismeri (el) segítő kutyának. Fontos lenne olyan felvilágosító média kampányokat szervezni, amely az emberek többségével megismerteti a fogyatékos rehabilitációnak ezen különleges módját. Hangsúlyt kellene fektetni a közszolgáltatásban dolgozók olyan irányú felvilágosítására, amely következtében el tudják dönteni egy kutyáról és gazdájáról, hogy jogszerűen tartanak-e igényt a segítő kutyákat és a kísért személyt megillető jogokra. A felvilágosításnak ki kellene terjednie arra, hogy milyen a segítő kutya tanúsítvány, hogyan ellenőrizhető annak érvényessége, a segítő kutyának milyen megkülönböztető jelzéseket kell viselnie, és hogy a kutyának milyen állategészségügyi kritériumoknak kell megfelelnie, és ez utóbbi hogyan ellenőrizhető. A szociális, egészségügyi és oktatási intézmények munkatársait szintén célszerű lenne tájékoztatni arról, hogy milyen feltételekkel lehet alkalmazni terápiás kutyákat ezen intézményekben. Az elnök kifogásolja, hogy a 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendeletből kimaradt az ellenőrzés és a szabályszegés esetére a szankcionálás lehetősége. A segítő kutyákat alkalmazó szervezeteket, fogadó intézményeket és a közszolgáltatókat is szükséges lenne ellenőrizni, hogy hogyan tartják be a szabályokat.

Az elnök azt is kiemelte, hogy különösen fontos a segítő kutyák kiképzésének finanszírozása, valamint az, hogy a terápiás kutyáknál elsősorban nem a képzés, hanem a vizsga utáni mindennapi működés költségeinek fedezete a kardinális kérdés. Jelenleg a támogatási rendszer kiszámíthatatlan, tervezhetetlen, a pályázati kiírásokban meghatározott feltételek nem életszerűek. A stabil és kiszámítható rendszeres finanszírozás mellett szól az a tény is, hogy a *MATESZE* által 2009-2010-ben elkészített átfogó hatástanulmány szerint a segítő kutyák alkalmazása közép és hosszú távon a fogyatékos rehabilitációnak költséghatékony, költségvetési megtakarítást eredményező módja.

A finanszírozási feltételek javítását a *MATESZE* által 2008-ban készített, a segítő kutya kiképzők szakképzésének munkaerőpiaci indokoltságát elemző tanulmány is indokolja, amely szerint Magyarországon a különböző típusú segítő kutyák számaránya jelentősen elmarad az unió tagországaiban nyilvántartott célcsoport-arányos létszámtól.

A szervezet fontosnak tartaná egy, a *MATESZE* és az azt alkotó kutyakiképző szervezetek együttműködésével, a segítő kutyák alkalmazására vonatkozó közép- és hosszú távú stratégia kidolgozását és megvalósítását. A stratégia meghatározná a működés kereteit, a minőségbiztosítás részleteit és a finanszírozás módját.

A *NEO elnöke* megfogalmazta, hogy a vonatkozó jogszabályok közötti összhang nagy segítséget nyújtana a segítő kutyákat érintő jogi ügyletek tisztázásához. Például a szabálysértési törvény idején módosítási tervezetében sem szerepelnek ebből a szempontból pozitív változások. (Ezt a problémát a törvénytervezet társadalmi egyeztetési időszakában a szervezet jelezte a Belügyminisztériumnak.) Ugyanis a 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendelet különféle jogokat biztosít a vakvezető, a mozgássérült-segítő, hangot jelző, rohamjelző és személyi segítő kutyák illetve gazdáik számára, a 2012. április 15-től hatályos szabálysértési törvény 193. § (1) bekezdés c) és d) pontja szerint azonban aki a felügyelete alatt álló kutyát szájkosár és póráz nélkül közforgalmú közlekedési eszközön – vakvezető, illetve

mozgáskorlátozottakat segítő kutya kivételével – szállítja, illetve élelmiszer-elárúsító üzletbe, közfürdő területére vagy játszótérre – vakvezető, illetve mozgáskorlátozottakat segítő kutya kivételével – beenged, illetőleg bevisz, szabálysértést követ el. Mivel a törvény csak a vakvezető és mozgássérült-segítő kutyákat nevesíti, ez korlátozza sok fogyatékossgal élő személy – pl. hallássérült- segítő, személyi segítő, rohamjelző kutyák gazdáinak – jogait.

Véleményük szerint a jogszabályi háttér biztosításán túl az érintett szervek, intézmények, szolgáltatatók és személyek számára tartott felvilágosító, szemléletformáló programokkal lehetne a hatályos jogszabályoknak érvényt szerezni.

Az MGVYOSZ kutyakiképző iskolájának vezetője javasolja a közszolgáltatásban dolgozók rendszeres munkahelyi tájékoztatását a vakvezető kutyákra vonatkozó jogszabályokról, és szükségesnek látják még a nagy nyilvánosság tájékoztatását a média segítségével.

A VÁI igazgatójának álláspontja szerint szükség lenne a vonatkozó jogszabályok minél szélesebb körben történő – akár kampányszerű – ismertetésére; a közszolgáltatást nyújtó intézményekben foglalkoztatottak részére jogi ismereteinek bővítése pl. továbbképzési, oktatási modulba történő beépítés; kompromisszumos megoldások megkeresése, megtalálása, tekintettel arra, hogy az áruházak, élelmiszerüzletek berendezéseinek elhelyezése nem teszi lehetővé a kerekesszékekkel, kutyával történő biztonságos közlekedést (a sorok között szűk a hely, gyakran a pékárut, zöldségfélét alacsonyan fekvő polcokon helyezik el, ami problémát jelenthet pl. a kutya esetében, aki a farkával csapkodva, szimatolásával beszennyezheti az élelmiszereket, ami vélelmezhetően elriaszthatja a vásárolni szándékozókat). Szintén indokolt lenne a társadalom minél szélesebb körű informálása a kutyák képzésének módjáról, a kutyák képességeiről, lehetőségeiről, amely a társadalmi előítéleteket is csökkentené.

Jelenleg nélkülözhetetlen a kutyakiképzés jobb támogatottsága, a támogatás folyamatossága annak érdekében, hogy megfelelő mennyiségű és kifogástalan felkészültségű kutya kerüljön ki a kiképző központokból.

Fontos lenne, hogy mind a kutyakiképzők, mind pedig a rehabilitációs folyamatban érintett szakemberek kitérjenek a „kutyás viselkedés” etikettjére; a kutyák gazdáinak mindent meg kellene tenniük annak érdekében, hogy a kutyájuk fegyelmezetten viselkedjen, mindig ápolt, tiszta legyen.

Törekedni kellene arra, hogy azon intézményi elhelyezést választó személyek számára, akik segítő kutyát alkalmaznak, biztosítottá válhasson a nagyobb helyigény kielégítése.

Lehetővé kellene tenni a jogi szabályozás ellenőrzését (direkt ellenőrzések, helyszíni szemlék, próbavásárlások alkalmával), a szankciók alkalmazását jogsértés esetén (pl. helyszíni bírság).

A MEOSZ elnökének tudomása van arról, hogy többen is szeretnének segítő kutyát, de nem tudják hová kell fordulni, milyen feltételek alapján juthatnak hozzá. A Szövetség a szükséges felvilágosítást meg tudja adni, de fontosnak tartanak, ha az állami rehabilitációs intézeteknél és más fogyatékossgal foglalkozó szervezeteknél is ismeretekkel rendelkeznének arról, mely szervezetek képeznek és adnak át ilyen állatokat.

Fontosnak tartják, hogy a képző alapítványokat az állam is támogassa, hogy minél kevesebb anyagi korlátba ütközzön a kutyák folyamatos kiképzése.

A Baráthegyi Vakvezető és Segítő Kutya Iskola Alapítvány elnökének álláspontja szerint a Rendeletben a közreműködő szervezet feladatainak felsorolását követően nem csak azt kellene rögzíteni, hogy e tevékenységeiért a közreműködő szervezet nem kérhet díjat, hanem annak finanszírozásáról is rendelkeznie kellene a jogalkotónak. Szükséges lenne arról is határozni a jogszabályban, hogy a látássérült emberek felkészítésével csak speciálisan erre képzett rehabilitációs szakemberek foglalkozhatnak.

Véleménye szerint a Rendelet szövegében a segítő kutya definícióját a rehabilitációs funkció mellé a rehabilitációs funkcióval is ki kellene egészíteni.

Javasolt lenne, hogy az egyes segítő kutyákat csak képezett szakemberek képezhessék. A vakvezető kutyák képzésére a rehabilitációs kutyakiképző alapképzettségű és a ráépülő vakvezető kutyakiképző végzettséggel rendelkező szakemberek legyenek jogosultak.

Véleménye szerint pontosítani kellene a Rendelet előírásait, hogy az ne zárja ki a nem segítő kutyákat képző látássérült rehabilitációs intézményeket a vakvezető kutyákkal való közlekedés tanításából. A szabályozást garanciális okokból célszerű lenne továbbá úgy módosítani, hogy a látássérült emberek tájékozódás és közlekedés tanítását csak megfelelő felsőfokú szakképzettséggel rendelkező szakemberek végezhesék az alkalmazott technikától (hosszú fehér bot vs. vakvezető kutya) függetlenül. Álláspontja szerint szükséges lenne a Rendeletet kiegészíteni a kölyöknevelők státuszával, a kölyöknevelés feladataival és az ehhez szükséges jogosítványokkal is. Szintén jogszabályi rögzítésre vár, hogy az utazási díjkedvezmények szempontjából a kiképzett és az igazoltan kölyöknevelés vagy speciális képzés alatt álló kutyák egyaránt vakvezető kutyának minősülnek.

A megbízott tisztifőorvos álláspontja szerint az egyenlő esélyekkel történő közszolgáltatásokhoz való hozzáférést nagyban segítik a segítő kutyák. Azonban az esélyegyenlőség teljes körű biztosítása érdekében szükséges a személyzet segítő készsége, vagyis az intézmények empátiája is.

Az OTH javasolja továbbá, hogy az intézményi épületekben a földön és a falon kitapintható vezető csíkokat alkalmazzanak, továbbá azt, hogy ezen ügyfélkör részére a tájékoztató táblák „Braille-írással” készüljenek. Az OTH szükségesnek látja továbbá az intézmények bejáratánál történő piktogramos, matricás figyelemfelhívást, a segítő kutyával történő szabad közlekedésre, valamint a segítő kutya fogalom megismertetését a közszolgáltatók és a lakosság körében egyaránt.

A McDonald's Magyarországi Étterem Hálózat Kft. ügyvezető igazgatójának véleménye szerint a segítő kutyákat használóknak a szolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférést hatékonyan segíthetné az egységes jogszabályi háttér, illetve ehhez kapcsolódóan a vállalatok, szolgáltatók támogató hozzáállása és gyakorlata. Tapasztalataik szerint a szabályok megalkotásán kívül a munkatársak megfelelő oktatására és felkészítésére is figyelmet kell fordítani annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyeket a szolgáltatások igénybevételénél a munkatársak segíteni tudják, az esetlegesen adódó konfliktus helyzeteket pedig megfelelően tudják kezelni.

A SPAR Magyarország Kereskedelmi Kft. ügyvezető igazgatója hangsúlyozta, hogy az esélyegyenlőség biztosítását munkatársaik segítő felajánlásával valósítják meg, amelyet nem fogyatékossgal élő vásárlók is igénybe vesznek azzal a különbséggel, hogy a fogyatékos személyek igény esetén – hátráltatás és sürgetés nélkül – vásárlásuk teljes ideje alatt igénybe vehetik a kíséretet. Munkatársak részére az jelentene segítséget, ha a jogszabályi rendelkezéssel összhangban a segítő kutyán egyértelműen látható lenne a megkülönböztető jelzés, amely alkalmas a kutyát kiképző szervezet egyértelmű azonosítására, illetve követelmény, hogy a gazdánál legyen ott a kutya oltási könyve, amelyet kérsre hajlandó bemutatni a gazda.

A Volán Egyesülés személyszállítási igazgatójának véleménye szerint alapvetően jelenleg is biztosított, hogy a segítő kutyát alkalmazó személyek a mindennapokban egyenlő eséllyel hozzá férjenek a közszolgáltatásokhoz; de infokommunikációs akadálymentesítéssel, az utasforgalmi létesítmények megközelítését, azok területén történő helyváltoztatást, valamint a járművekre történő fel- és leszállást segítő műszaki megoldások és kialakítások használatával, a segítő kutyák felismerését segítő egységes megkülönböztető jelzés viselésének kötelezővé tételével és a munkavállalók rendszeres oktatásával lehetne még inkább megerősíteni, hogy a segítő kutyát alkalmazó személyek a mindennapokban egyenlő eséllyel férjenek hozzá a közszolgáltatásokhoz.

A vizsgálat megállapításai

1. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. A törvény 18. § (4) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosa a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat.

A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat.

Az Ajbt. 1. § (3) bekezdése leszögezi továbbá, hogy az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére.

2. Az alapvető jogok tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmanintézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi teszteket.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”.

Ugyanakkor a testület a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatának indokolása során azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény negyedik módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően.

A testület ennek kapcsán elvi élel mondta ki azt, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jobbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

A fenti elvi jelentőségű tétellel összhangban vizsgálati megállapításaim érvrendszerének megfogalmazása, az egyes alapjogok, alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági iránymutatás megszületéséig, az alkotmányszöveg változását, a tartalmi, illetve kontextuális egyezőséget is figyelembe véve – az alapvető jogok biztosaként továbbra is irányadónak tekintem az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően meghozott határozatai indokolásában kifejtett érveket, jogelveket és összefüggéseket.

A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint a Magyarország *független demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság már működése első éveiben elvi éllel állapította meg, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek*, működésüket tekintve *kiszámíthatóak* és *előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára. Az irányadó alkotmánybírói tézis szerint a jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket.²²

A közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a *kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével*, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást.

Az emberi méltósághoz való jog

Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A korábban irányadó és az Alaptörvény hatályba lépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírói gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi léttel eleve együttjáró minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő.

Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit.²³

A méltósághoz való jognak részét képezi az is, hogy minden embert másokkal egyenlő méltóságú személyként kell kezelni, vagyis az egyes emberek és embercsoportok között tilos indokolatlan, ésszerűtlen különbséget tenni.²⁴

Az I. cikk (3) bekezdése határozza meg az alapjog korlátozás kritériumait, amely szerint arra csak más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával kerülhet sor.

A hátrányos megkülönböztetés tilalma, a fogyatékossgal élők védelme

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékossg, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Az Alaptörvény XV. Cikk (4) bekezdése továbbá előírja, hogy Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, a XV. cikk (5) bekezdése emellett külön is kiemeli, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

²² 56/1991. (XI. 8.) AB határozat

²³ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat

²⁴ Halmi Gábor és Tóth Gábor Attila (szerk.): i. m. 269. o., Sári János: Alapjogok, Alkotmánytan II. Osiris Kiadó, Budapest 2004. 94. o. és Drinóczi Tímea (szerk.): i. m. 58. o.

A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybírószági gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni.

A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíróság két mércét alkalmazott. Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítélt meg. Bár az Alkotmány – ahogyan az Alaptörvény is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltotta a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybíróság szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre.

Az egyenlő bánásmóddal és az esélyegyenlőséggel összefüggésben érdemes arra is utalni, hogy az alapvető jogok biztosa számára az ombudsmantörvény immár fontos célként fogalmazza meg a *leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportokhoz* tartozó személyek jogainak fokozott védelmét, ugyanakkor eddig az országgyűlési biztosok – külön törvényi felhívás nélkül is – kiemelt figyelmet fordítottak az ebbe a csoportba tartozók alapvető jogainak a védelmére. A töretlen ombudsmani gyakorlat alapján nyilvánvalóan e személyi körbe tartoznak – különböző okok miatt – a *hajléktalanok, a fogyatékossgal élő személyek, az idősek, a betegek*, ezen belül pedig kiemelten a *pszichiátriai betegek, a fogvatartottak*, továbbá ide sorolhatóak a 18 év alatti *gyermekek*, sőt a 18 év feletti *fiatal felnőttek* is.

A felsorolt egyes társadalmi csoportok más és más okokból (például az egzisztenciális helyzetük, életkoruk, egészségi vagy mentális állapotuk miatt) minősülhetnek veszélyeztetettnek, a közös pont bennük az, hogy helyzetük miatt egyfelől kiszolgáltatottak valamennyi állami, közhatalmi beavatkozással szemben.

Másfelől esetükben súlyos és közvetlen következményekkel járhat az is, ha az állam nem tesz eleget egyes alkotmányos feladatainak, a speciális, rászorultakat segítő szabályozás és gyakorlat kialakításával, fenntartásával kapcsolatos kötelezettségeit nem vagy nem megfelelően látja el. Legyen szó ugyanakkor indokolatlan közhatalmi beavatkozásról, vagy éppen állami feladat, kötelezettség elmulasztásáról, az érintettek jog-, illetve érdekérvényesítő képessége minimális.

A jogegyenlőség, az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülése és az esélyegyenlőség előmozdításának kötelezettsége, az egyes, kiemelten védett csoportok jogainak megfelelő biztosítása kiemelt fontosságú a foglalkoztatás területén, a munka világában. Az alapvető jogok biztosa minderre, valamint a vizsgálati hatáskör terjedelmére tekintettel az egyenlő bánásmód követelményének előmozdítása érdekében, az egyes védett csoportba tartozó személyek munkavállalásával, munkáltatásával összefüggésben több irányban folytat majd átfogó jellegű vizsgálatot.

Nemzetközi kötelezettségeink és követendő európai példák

*A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény*²⁵ 26. Cikke értelmében a részes államok megtesznek minden hatékony és szükséges intézkedést – ideértve a sorstársi segítségnyújtást is – annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek számára az élet minden területén biztosított legyen a legteljesebb függetlenség, a fizikai, mentális, szociális és szakmai képességek, valamint a teljes befogadás és részvétel elérése és megtartása.

²⁵ Kihirdette a 2007. évi XCII. törvény

E célból a részes államok átfogó rehabilitációs és rehabilitációs szolgáltatásokat és programokat hoznak létre, erősítik és kiterjesztik azokat, különös tekintettel az egészségügy, a foglalkoztatás, az oktatás és a szociális szolgáltatások terén, oly módon, hogy a rehabilitációs és rehabilitációs szolgáltatások és programok:

- a) a lehető legkorábbi szakaszban kezdődnek, és az egyéni igények és képességek multidiszciplináris értékelésén alapulnak;
- b) támogatják a közösségekben való részvételt és az abba való befogadást, önkéntes alapon működnek, és a fogyatékossgal élő személyek lakóhelyéhez – a vidéki régiókat is beleértve – a lehető legközelebb vannak.

Az Egyezmény 9. Cikke kimondja, hogy a fogyatékossgal élő személyek önálló életvitelének és az élet valamennyi területén történő teljes körű részvételének lehetővé tétele érdekében a részes államok megfelelő intézkedéseket tesznek, hogy másokkal azonos alapon biztosítsák a fogyatékossgal élő személyek számára a fizikai környezethez, a közlekedéshez, az információhoz és kommunikációhoz, beleértve az információs és kommunikációs technológiákat és rendszereket, valamint más, nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló lehetőségekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférést, mind városi, mind vidéki területeken. Ezek az intézkedések, amelyek magukban foglalják a hozzáférési akadályok és korlátok beazonosítását és felszámolását, többek között a következőkre vonatkoznak:

- a) épületek, utak, közlekedés és más bel- és kültéri létesítmények, így iskolák, lakóházak, egészségügyi létesítmények és munkahelyek;
- b) információ, kommunikáció és egyéb szolgáltatások, köztük az elektronikus szolgáltatások és segélyhívó szolgáltatások.

2. A részes államok szükséges intézkedéseket hoznak továbbá:

- a) a nyilvánosság számára nyitva és rendelkezésre álló létesítmények és szolgáltatások hozzáférhetősége érdekében bevezetett minimális szabványok és irányelvek alkalmazásának fejlesztésére, hatályba léptetésére és ellenőrzésére;
- b) annak elősegítésére, hogy a nyilvánosság számára nyitva és rendelkezésre álló létesítményeket és szolgáltatásokat kínáló magánjogi jogalanyok figyelembe vegyék a hozzáférhetőség valamennyi aspektusát a fogyatékossgal élő személyek vonatkozásában;
- c) az érdekelt felek számára képzés támogatására a fogyatékossgal élő személyek esetében felmerülő hozzáférhetőség kérdéseiről;
- d) az épületekben és más, a nyilvánosság számára nyitva és rendelkezésre álló létesítmények esetében a Braille, illetve könnyen érthető és olvasható jelzések biztosítására;
- e) az élő segítségnyújtás formáinak és a közvetítők biztosítására, ideértve az útmutatókat, olvasókat/olvasóprogramokat és szakképzett jelnyelvi tolmácsokat az épületek és a nyilvánosság számára rendelkezésre álló lehetőségek hozzáférhetőségének elősegítése érdekében;
- f) más megfelelő segítségnyújtási és támogatási formák előmozdítására a fogyatékossgal élő személyek információhoz való hozzáféréseinek biztosítása érdekében;
- g) a fogyatékossgal élő személyeknek az új információs és kommunikációs technológiákhoz és rendszerekhez való hozzáféréseinek, beleértve az Internetet is, előmozdítására;
- h) akadálymentes információs és kommunikációs technológiák és rendszerek tervezésének, fejlesztésének, előállításának és terjesztésének korai szakaszban történő elősegítésére annak érdekében, hogy ezek a technológiák és rendszerek hozzáférhetővé tétele minimális költséggel járjon.

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 26. cikke kimondja, hogy az Unió elismeri és tiszteletben tartja a fogyatékossgal élő személyek jogát az önállóságuk, társadalmi és foglalkozási beilleszkedésük, valamint a közösség életében való részvételük biztosítását célzó intézkedésekre.

Az Európai Parlament Foglalkoztatási és Szociális Bizottságának a fogyatékossgal élő személyek mobilitásáról és befogadásáról, valamint a 2010–2020 közötti időszakra vonatkozó *európai fogyatékossgügyi stratégiáról szóló jelentése* hangsúlyozza, hogy továbbra is számos akadály teszi lehetetlenné, hogy a fogyatékos személyek teljes mértékben gyakorolni tudják alapvető jogukat – beleértve az uniós polgársággal kapcsolatos jogokat –, illetve korlátozzák őket a másokkal egyenlő mértékű társadalmi részvétel terén. E jogok közé tartozik a szabad mozgás joga, a szabad lakóhelyválasztás és életvitel joga, valamint a kulturális, szabadidős és sporttevékenységekhez való teljes körű hozzáférés. (...)

A Bizottság a következőkre fog törekedni:

- azon akadályok leküzdése, amelyek a fogyatékos személyeket gátolják, hogy magánszemélyként, fogyasztóként, tanulóként, gazdasági és politikai szereplőként teljes mértékben élni tudjanak jogaikkal; megoldás keresése az Unión belüli mobilitással kapcsolatos problémákra, és a fogyatékos személyek parkolókérdésére európai modellje használatának elősegítése és ösztönzése; (...)
- a sport-, szabadidős, kulturális és üdülési szervezetek, tevékenységek, események, rendezvények, termékek és szolgáltatások – beleértve audiovizuális téren – hozzáférhetőségének javítása; a sporteseményeken való részvétel ösztönzése és a fogyatékossgához kapcsolódó sportesemények szervezése.

3. Az ügy érdeme tekintetében

I. Előrelépés és a gyakorlat ellentmondásai

Mind a segítő kutyák kiképzésével foglalkozó szervezetek, mind az egyes közszolgáltatók válaszaiból kirajzolódik, hogy a Rendelet 2009-es módosítása óta a segítő kutyát alkalmazó személyeknek a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést nem, illetve kevésbé korlátozzák. A vizsgálat során megkeresett közszolgáltatók igyekeznek mindent megtenni annak érdekében, hogy biztosítsák a gazdák számára a közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést, így akadálymentes és a segítő kutyával is megközelíthető ügyfélszolgálati irodákat, várótermeket, eladó tereket alakítottak ki.

A közszolgáltatók kiemelt figyelmet fordítanak munkatársaik tájékoztatására, továbbképzésére, oktatására, amelynek részét képezi a fogyatékossgal élő, segítő kutyát alkalmazó személyekkel kapcsolatos bánásmód, így a segítő kutyák alkalmazhatóságáról szóló Rendelet előírásainak ismertetése is. Külön figyelmet érdemel a Spar Magyarország Kereskedelmi Kft. által, valamennyi munkatársa számára összeállított, a segítő kutyákat alkalmazó személyekre vonatkozó tájékoztató, amelyet az áruházlánc minden egységébe eljuttat. A személyszállítási feladatokat ellátó társaságok díjtalan utazást biztosítanak a segítő kutyák számára. A BKK, valamint az Auchan Magyarország Kft. pedig lehetőséget ad arra, hogy a kiképzést végző szervezetek a tanuló segítő kutyákkal működési területükön gyakoroljanak.

A BKK munkatársai az állomásokon a közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása céljából igyekeznek lehetővé tenni, hogy – a biztonságos közlekedés érdekében – a segítő kutyával közlekedő fogyatékossgal élő személyek álló mozgó lépcsőt használhassanak. Ugyanakkor abban az esetben, amikor a tervezett irányban csak egy mozgólépcső üzemel, illetve a többi lépcső közül egynek a leállítása sem lehetséges az utasforgalom nagysága és az esetleges torlódásból bekövetkező balesetveszély miatt álló lépcsőt nem tudnak biztosítani.

Ilyenkor az állomás személyzete tud információt adni arról, hogy az adott állomáson mikor biztosítható az utazás, illetve melyik szomszéd állomáson adottak a feltételek az utazáshoz.

A BKK vezérigazgatója válaszelevelében biztosított arról, hogy a rendelkezésükre álló forrásokhoz mérten minden lehetséges segítséget igyekeznek megadni a segítő kutyával közlekedő személyek számára; az előző bekezdésben részletezett gyakorlat azonban álláspontom szerint messzemenően nem meríti ki a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés fogalmát.

A jó gyakorlat elterjedésére utal az is – közszolgáltatók vezetőinek válaszai alapján –, hogy az elmúlt 4-5 évben (két eset kivételével, amelyben a félreértést a megkülönböztető jelzés megfelelő feltüntetésének hiánya okozta) nem érkezett a megkeresett közszolgáltatókhoz arra vonatkozó panasz, hogy a segítő kutyát alkalmazó fogyatékossgal élő személy belépését a kutyára tekintettel tagadták volna meg.

A kiképző szervezetek válaszaiból azonban kiderül, hogy a Rendelet módosítását követő előrelépés ellenére a mindennapi életben mégis előfordul, hogy megtagadják a kutyával való belépést; véleményük szerint ezen esetek hátterében a segítő kutyák alkalmazásáról szóló jogszabály ismeretének hiánya, vagy nem megfelelő ismerete állhat; gyakori hivatkozási ok például az is, hogy csak vakvezető kutya engedhető be. Gyakran közegészségügyi, állat-egészségügyi szabályokra, higiéniai okokra, az intézmény saját biztonsági szabályzatára, a többi vendég, vásárló, ügyfél, utas érdekeire, vagy arra hivatkozással tagadják meg a belépést, hogy jogszabály szájkosár kötelező viseletét írja elő. Akadt olyan eset is, amikor a megfelelő megkülönböztető jelzés hiánya miatt, vagy a kutya egészsége és biztonsága érdekében nem mehetett be a fogyatékossgal élő személy segítő kutyájával a közszolgáltatást nyújtó intézménybe.

A fenti esetekhez kapcsolódóan a szervezetek vezetői arról tájékoztattak, hogy jelentős előrelépést jelentene a segítő kutyát alkalmazó személyek jogainak érvényesítésében, ha a vonatkozó jogszabályok rendelkeznének a közszolgáltatást nyújtó intézmények jogszabályi kötelezettségeinek ellenőrzéséről, illetve azok megszegése esetén (a segítő kutyával való belépés jogszerűtlen megtagadása) az alkalmazható, hatékony, és a jogszerű jogalkalmazást elősegítő szankciókról. Jelenleg azonban sem a Fot., sem a Rendelet, sem pedig más jogszabály nem rendelzi az ellenőrzés, a szankcionálás, jogsértés esetén pedig a segítő kutyát alkalmazó személy által érvényesíthető jogorvoslat kérdését.

II. A jogszabályi környezet hiányosságai

A jogi szabályozással kapcsolatban a vizsgálat feltárta, hogy a Rendelet és a Szabálysértési törvény nincsenek összhangban. A Rendelet 10. § (2) bekezdése ugyanis kimondja, hogy a segítő kutyát alkalmazó személy szájkosár nélkül alkalmazhatja a segítő kutyát. Ezzel szemben a Szabálysértési törvény 193. § (1) bekezdés c) és d) pontja szerint, aki a felügyelete alatt álló kutyát szájkosár és póráz nélkül közforgalmú közlekedési eszközön – vakvezető, illetve mozgáskorlátozottakat segítő kutya kivételével – szállítja, élelmiszer-elárusító üzletbe, közfürdő területére vagy játszótérre – vakvezető, illetve mozgáskorlátozottakat segítő kutya kivételével – beenged, illetőleg bevisz, szabálysértést követ el. Tekintettel arra, hogy a Szabálysértési törvény a fenti tényállásban nem a Rendelet „segítő kutya” fogalom-meghatározást alkalmazza, hanem azt szűkíti a vakvezető és a mozgáskorlátozott személyeket segítő kutyákra, a Rendelet szerint szintén segítő kutyának minősülő hangot jelző, rohamjelző, személyi segítő, valamint a terápiás kutyát alkalmazó személy hátrányos megkülönböztetésben részesül.

A hatályos jogszabályok, a még kiképzés alatt álló, tanuló segítő kutyák helyzetét sem rendezik megfelelően.

Részletes a szabályozás arra vonatkozóan, hogy a már kiképzett segítő kutyát hol és milyen feltételek mellett lehet alkalmazni, viszont a Rendelet nem tér ki egyértelműen arra a kérdésre, hogy a még képzetlen, kiképzés alatt álló leendő segítő kutyák hogyan és milyen feltételekkel tartózkodhatnak a különböző közszolgáltatást nyújtó intézmények területén. Ennek következtében a kiképzőket gyakran akadályozzák meg abban, hogy a kutyával – kiképzés céljából – egy-egy intézménybe bejussanak, ilyenkor csupán a közszolgáltatók vezetőinek jóindulatában bízhatnak.

Azzal, hogy a kutyák és kiképzőik munkáját akadályozzák a kiképzés során, felmerül annak az esélye, hogy a kutyákat nem tudják megfelelően felkészíteni az egyes váratlan helyzetekre, így az átadást követően a fogyatékossgal élő személy kerülhet hátrányos helyzetbe.

Az egységes szabályozás, így a kikényszeríthetőség hiányát vonja maga után az is, hogy az – OTH tájékoztatása szerint – a közfürdők és kijelölt természetes fürdőhelyek az üzemeltetési szabályzatban határozzák meg a segítő kutyák beengedésének módját, tárgyi és személyi feltételeit.

A fentiek mellett számos esetben visszas helyezethez vezethet továbbá, hogy több jogszabály leszűkíti a segítő kutya fogalmát pl. vakvezető kutyára.²⁶

III. Forráshiány

Problémaként merül fel az is, hogy a segítő kutyát kiképző szervezetek – szemben a nagy érdeklődéssel és a számos igénnyel – folyamatos forráshiánnyal küzdenek. A segítő kutyák létszámát (jelenleg több mint 200 kutya) 2010 óta tartja nyilván elektronikusan a MATESE, de tudomásuk van 75 olyan vakvezető kutyáról, amelyeket 2010 előtt adtak át, így ezek nem szerepelnek a nyilvántartásukban.

A kutyára váró fogyatékossgal élő személyeket az egyes szervezetek éves felbontásban tartják nyilván, így nem határozható meg pontosan a várakozók száma. Vannak azonban olyan személyek, akik akár évekig is várnak egy kutya átadására. A folyamatot megnehezítheti az idő múlása is, mivel időközben egy-egy jelentkező állapota jelentősen változhat, és ez kihatással van arra is, hogy milyen képzettségű és temperamentumú kutyára van szüksége.

Annak érdekében, hogy minél több fogyatékossgal élő személy számára váljanak hozzáférhetővé az egyes közszolgáltatások, nagyobb számú segítő kutya kiképzésére, átadására, utógondozására és a várakozási idő lecsökkentésére lenne szükség, amely azonban ilyen jelentős forráshiány mellett nem teljesíthető. A kiképzést folytató szervezetek költségeikre a fedezetet pályázatokból, a személyi jövedelemadó 1%-a felajánlásából, az NCA által kiírt működési pályázatok, adományok, önerő és szponzori támogatások útján biztosítják. Rendszeres, címzett fejezeti kezelésű támogatást csupán a MVGYOSZ kutyaiskolája kap. Véleményük szerint több pályázatra, valamint arra lenne szükség, hogy a kiírt pályázatok illeszkedjenek a segítő kutyák kiképzésének, átadásának és utógondozásának folyamatához, mivel a meglévő pályázatok legtöbb esetben 6-12 hónapot támogatnak, annak ellenére, hogy egy segítő kutya felkészítése 18-24 hónapot ölel fel.

Gondot jelent az is, hogy a pályázatok során a támogatás feltételeként kiképzett és átadott kutyák számában mérhető eredményeket várnak el, amelyet azonban csak azok a szervezetek tudnak biztosítani, amelyek számára más források is rendelkezésre állnak.

²⁶ Például: a természetes fürdővizek minőségi követelményeiről, valamint a természetes fürdőhelyek kijelöléséről és üzemeltetéséről szóló 78/2008. (IV. 3.) Korm. rendelet 7. melléklet 7. pontja; a vízi személyszállítás feltételeiről szóló 261/2008. (XI. 3.) Korm. rendelet 12. § (4) bekezdése; az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény 42/C. § (4) bekezdése b) pontja; az autóbuszos személyszállítási szolgáltatásnak a 181/2011/EU rendeletben nem szabályozott részletes feltételeire, az abban foglaltak alóli mentességekre, az autóbuszos személyszállítási szolgáltatási feltételekre, valamint a közúti személyszállítási üzletszabályzatra vonatkozó szabályokról szóló 213/2012. (VII. 30.) Korm. rendelet 16. § (3) bekezdése.

A terápiás kutyák vonatkozásában nehézséget okoz, hogy kizárólag a kiképzést támogatják; ezek a kutyák azonban továbbra is a kiképző szervezetnél maradnak, így azok fenntartása számukra jár költségekkel.

Összességében a segítő kutyák kiképzésével kapcsolatos pályázati mechanizmus vonatkozásában elmondható, hogy a pályázatok csekély számban fordulnak elő, azok kiírása kiszámíthatatlan és esetleges, feltételeik pedig nem életszerűek.

IV. Javaslatok

Mind a segítő kutyát alkalmazó fogyatékossgal élő személyek tapasztalatait összegyűjtő kiképző szervezetek, mind a közszolgáltató intézmények hangsúlyozták, hogy továbbra is kiemelt figyelmet kell fordítani a munkavállalók továbbképzésére és tájékoztatására, valamint az általános társadalmi szemlélet formálására, a többségi társadalom érzékenyítésére, befogadóvá tételére. A szervezetek részéről felmerült annak az igénye, hogy a segítő kutyákat alkalmazó személyeket is minél hatékonyabban készítsék fel arra, hogy a kutya fegyelmezetten viselkedjen, illetve mindig ápolt és tiszta legyen.

Egyes szervezetek azt is kiemelték, hogy fontos lenne annak biztosítása, hogy az állami rehabilitációs intézetek, és a fogyatékossgal élő személyek érdekeit képviselő szervezetek munkatársai is rendelkezzenek ismeretekkel arról, hogy mely szervezetek képeznek és adnak át segítő kutyákat, ugyanis sok esetben a fogyatékossgal élő személyek nem tudják, hogy segítő kutya iránti igényeikkel hova fordulhatnak segítségért.

A közszolgáltatást nyújtó intézmények álláspontja szerint a konfliktus helyzetek számos esetben elkerülhetők lennének, ha a gazdák kutyájukat a megfelelő megkülönböztető jelzéssel látnák el, valamint a kutya alkalmazhatóságát tanúsító minden egyes irat a gazdánál lenne.

Fentiek alapján megállapítom, hogy a segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól szóló 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendelet módosítását követően ugyan jelentős előrelépések történtek a segítő kutyát alkalmazó személyek közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférése vonatkozásában, a Rendelet és gyakorlati alkalmazása azonban továbbra sem felel meg a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezményben rögzített – és a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett – önálló életvitel és társadalmi részvétel normáinak. Ebből következően sérül a fogyatékossgal élő személyeket megillető emberi méltósághoz való jog, illetve nem valósul meg az Alaptörvényben deklarált fogyatékossgal élő személyek védelme és az egyenlő bánásmód követelménye sem. A feltárt joggyakorlat, és a jogalkalmazó szervek munkája során felmerülő bizonytalanság – az érintettek vonatkozásában – a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelményével összefüggésben okoz visszásságot.

Intézkedéseim

A vizsgálatom során feltárt alapjoggal összefüggő visszásságok orvoslása és jövőbeni bekövetkezésük lehetőségének megelőzése érdekében

1. az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján felkérem az *emberi erőforrások miniszterét*, hogy a *nemzetgazdasági miniszterrel* együttműködve fordítson kiemelt figyelmet a segítő kutyát alkalmazó fogyatékossgal élő személyek közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáféréseinek biztosítására, és ennek érdekében – a jelentésben tett megállapítások figyelembe vételével, valamint az érintett szakmai szervezetek bevonásával – kezdeményezzen határozott intézkedéseket. Ennek keretében:
 - igazítsák a pályázati kiírásokat a célcsoportok igényeihez, valamint biztosítsanak több pályázati lehetőséget a segítő kutyák kiképzésére, átadására és utógondozására;
 - teremtsék meg olyan programok, kampányok szervezésének feltételeit, amelyeknek célja a társadalom és egyben a közszolgáltatók minél szélesebb körű tájékoztatása, a

téves előítéletek és félelmek feloldása a segítő kutyát alkalmazó személyek vonatkozásában.

2. Az Ajbtt. 37. § alapján felkérem az *emberi erőforrások miniszterét*, hogy – az érintett szakmai szervezetek és minisztériumok bevonásával – teljes körűen tekintse át a segítő kutyákra vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket és kezdeményezze azok a jelentésben (lásd. 3. Az ügy érdemében II. pont) feltárt hiányosságainak felszámolását célzó módosítását.

Budapest, 2014. március

Székely László sk.

Mellékletek

Tájékoztató a segítő kutya alkalmazásáról

2009. december 11-én hatályba lépett a segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól szóló 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendelet. Jelen tájékoztató célja, hogy – a segítő kutyák gazdáí, valamint a létesítmények üzemeltetőinek a jogai és a kötelességei közérthető, egyértelmű felsorolásával – elősegítse a rendelet végrehajtását, a segítő kutyáknak a közszolgáltatást nyújtó létesítményekben, közterületeken való megfelelő alkalmazását.

1. A segítő kutyák gazdáinak jogai

A segítő kutya gazdája jogosult a segítő kutyával tartózkodni és a segítő kutyát használni a lakosság elől elzárt területek kivételével a közszolgáltatást nyújtó szerv, intézmény, szolgáltató területén és egyéb, mindenki számára nyitva álló létesítményben (területen).

– *Kit illet meg ez a jogosultság?*

A fogyatékossgal élő személyt, aki segítő kutyát alkalmaz és a rendelet szerinti, a segítő kutya használatára, gondozására vonatkozó képzésben részt vett és sikeresen le is vizsgázott.

– *Milyen kutyával lehet az érintett létesítményekben tartózkodni?*

Segítő kutyával, azaz a rendelet szerint kiképzett, sikeres vizsgát igazoló tanúsítvánnyal rendelkező és az állat-egészségügyi követelményeknek megfelelő (erről részletesen 1. a 2. pontot) megfelelő kutyával.

– *Hogyan lehet a segítő kutyával az érintett létesítményekben tartózkodni?*

A kutyára a gazdának nem kell szájkosarat tennie. A kutyán viszont ott kell lennie a megkülönböztető jelzésnek (tipikusan a szervezet lógójával ellátott hám), ami alkalmas kell legyen a kutyát kiképző szervezet egyértelmű azonosítására, a kutya gazdájánál pedig ott kell legyen az állat oltási könyve.

– *Mit tehet meg a gazda és segítő kutyája az érintett létesítményekben?*

A segítő kutya gazdája – mindenki máshoz hasonlóan – rendeltetésszerűen, másokat nem zavaró módon tartózkodhat az adott intézményben és veheti igénybe a szolgáltatásokat.

Ha az adott létesítményben mozgólépcső van, a gazda kérheti, hogy az álló mozgólépcsőn a segítő kutyával közlekedhessen.

– *Milyen létesítményekbe, területre mehet be a fogyatékossgal élő személy a segítő kutyájával?*

Minden közszolgáltatást nyújtó létesítménybe, a hatóságoktól kezdve a közszolgáltatók ügyfélszolgálatain és az oktatási, szociális, közművelődési stb. intézményeken át egészen az üzletekig, vendéglátóhelyekig. A rendelet segítő jelleggel ad egy példálódzó felsorolást ezekről a létesítményekről: közforgalmú tömegközlekedési eszközök, üzletek, ideértve az élelmiszer árúító üzletet és a vendéglátó üzletet is, bevásárlóközpontok, piacok, vásárok, szálláshelyek (szállodák, turistaház stb.), játszóterek, közművelődési, oktatási, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, közfürdők (uszodák, strandok), állatkertek, közterületek (parkok stb.).

Fontos hangsúlyozni, hogy a rendeletben szereplő felsorolás nem teljes körű, csak példálódzó jellegű! A fogyatékossgal élő személy minden más, a felsorolásban külön nem nevesített, mindenki számára nyitva álló létesítménybe (területre) bemehet a segítő kutyával.

– *Hova nem mehet be a fogyatékossgal élő személy a segítő kutyájával?*

Azokba a létesítményekbe, létesítmények helyiségeibe, amelyek a lakosság elől elzártak, ahova a többi ember sem mehet be. így értelemszerűen nem lehet segítő kutyával tartózkodni az érintett intézmények magánhasználatra szánt helyiségeiben, pl. vendéglátóhelyek konyhájában, boltok raktárhelyiségeiben stb.

2. A segítő kutyák gazdáinak kötelezettségei

– *Milyen kötelezettségei vannak a gazdának a segítő kutya egészségével, higiéniés viszonyaival kapcsolatban?*

A fogyatékossgal élő személy kizárólag az állat-egészségügyi követelményeknek megfelelő segítő kutyával tartózkodhat az érintett létesítményekben. Az állat-egészségügyi követelményeket elsősorban a veszettség elleni védekezés részletes szabályairól szóló 164/2008. (XII. 20.) FVM rendelet és a zoonózisok elleni védekezés állat-egészségügyi feladatairól szóló 81/2002. (IX. 4.) FVM rendelet tartalmazza. Ezeknek megfelelően a fogyatékossgal élő személy olyan segítő kutyával tartózkodhat az érintett intézményekben, amely mindenekelőtt érvényes veszettség elleni oltással rendelkezik és széles spektrumú főreghajtó szerrel kezelték. Mindkettő évente kötelező és azt a kutya oltási könyve igazolja. *Figyelem! A gazdánál mindig legyen ott a segítő kutya oltási könyve, hogy a kutya állat – egészségügyi követelményeknek való megfelelését igazolni tudja, és amennyiben 2010. január 1. után tette le kutyájával a segítő kutya vizsgát, ajánlott, hogy magánál tartsa a sikeres vizsgát igazoló tanúsítványt, amelyet a miniszter által kijelölt „Közreműködő Szervezet” (amely 2014. december 31-ig a Magyar Terápiás és Segítőkutya Szövetség Egyesület) állított ki számára.*

Az állat-egészségügyi követelményeknek való megfelelésen túl a gazdának gondoskodnia kell róla, hogy amennyire a körülmények (pl. időjárás) lehetővé teszik, tiszta, rendezett állapotú kutyával tartózkodjon az

adott létesítményben, úgy hogy a kutya lehetőség szerint e módon se (pl. szagával) zavarja az ott-tartózkodókat.

A gazdának gondoskodni kell róla, hogy a segítő kutya ne piszkítson azokban a létesítményekben, területeken, ahol ez tilos. Ha a gazda közterületen tartózkodik a segítő kutyával, ott az általános szabályok érvényesek rá, azaz gondoskodnia kell a kutyapiszok eltávolításáról.

– *Milyen kötelezettségei vannak a gazdának a segítő kutya magatartásával kapcsolatban?*

A gazda kizárólag nem veszélyeztető magatartású segítő kutyával tartózkodhat a rendelet szerinti létesítményekben. A gazdának gondoskodnia kell róla, hogy a segítő kutya ne tanúsítson agresszív, megfélemlítő magatartást és semmilyen módon ne jelentsen veszélyt a létesítményben tartózkodók testi épségére (odakapás, harapás stb.). A kiképzett segítő kutya elvileg ilyen magatartást nem tanúsíthat, ha ez mégis előfordulna, a gazdának azonnal el kell hagynia a kutyával a létesítményt. Ha ezt nem teszi meg, a létesítmény üzemeltetője eltávolíthatja a segítő kutyát a létesítményből.

– *Milyen kötelezettségei vannak a gazdának, ha a segítő kutya kárt okoz a létesítményben?*

A rendelet a segítő kutya által okozott kárért való felelősségre a Polgári Törvénykönyvnek az állattartók felelősségére vonatkozó szabályait rendeli el alkalmazni. Ez azt jelenti, hogy a segítő kutya gazdájára is az általános kártérítési szabályok az irányadók, azaz köteles megtéríteni a létesítmény tulajdonosának a segítő kutya által okozott kárt. A gazda akkor mentesülhet a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az adott helyzetben az általában elvárható.

3. A létesítmény (terület) fenntartójának, üzemeltetőjének, tulajdonosának, illetve az általa megbízott személynek (a továbbiakban együtt: a létesítmény üzemeltetőjének) jogai

– *Mit követelhet meg a létesítmény üzemeltetője a gazdával kapcsolatban?*

Csak fogyatékossgal élő személy és csak kiképzett segítő kutyával tartózkodhat a létesítményben (1. 1. pontot). A gazdának a segítő kutya használatára kiképzettnek kell lennie. Az üzemeltető megkövetelheti, hogy a gazda teljesítse a 2. pont szerinti kötelezettségeit.

– *Mit ellenőrizhet a létesítmény üzemeltetője a segítő kutyával kapcsolatban?*

Először is azt, hogy valóban segítő kutyáról van-e szó, azaz a kutyán rajta van-e a megkülönböztető jelzés. A kutya segítő státuszát a Közreműködő Szervezet honlapján (<http://www.matesze.hu/>) közzétett nyilvántartás megtekintésével is ellenőrizheti. Kizárólag az állat-egészségügyi követelményeknek megfelelő kutyával lehet a létesítményben tartózkodni, azaz az üzemeltető kérheti, hogy a gazda az oltási könyv bemutatásával igazolja, hogy a kutya érvényes veszettség elleni védőoltással rendelkezik és az egyéb állat-egészségügyi követelményeknek is megfelel (1. részletesen a 2. pontban).

– *Mit követelhet meg a létesítmény üzemeltetője a segítő kutya „higiénés állapotával” kapcsolatban?*

Azt, hogy a segítő kutya e tekintetben is a lehető legkisebb mértékben zavarja a létesítményben tartózkodókat, azaz tiszta, rendezett állapotú legyen. Irreális elvárásokat azonban nem fogalmazhat meg. Így például esős időben él kell tűrnie, hogy a segítő kutya vizes, sáros a mancsa stb.

Az üzemeltető megkövetelheti a gazdától, hogy gondoskodjon róla, hogy a segítő kutya ne piszkítson oda, ahova nem szabad, közterületen pedig a gazda gondoskodjon a kutyapiszok eltávolításáról.

– *Mit követelhet meg a létesítmény üzemeltetője a segítő kutya magatartásával kapcsolatban?* Az üzemeltető megkövetelheti a gazdától, hogy gondoskodjon róla, hogy a segítő kutya magatartásával a lehető legkisebb mértékben zavarja a létesítményben tartózkodókat (ne ugasson, ne menjen oda másokhoz stb.)- Irreális elvárásokat azonban e tekintetben sem fogalmazhat meg az üzemeltető.

– *Mikor távolíthatja el a létesítményből az üzemeltető a segítő kutyát?*

Ha a segítő kutya a létesítményben tartózkodók testi épségét veszélyeztető magatartást tanúsít. Egyértelműen a testi épséget veszélyezteti, ha a kutya odakap valaki felé, megharap valakit, de már az is, ha a kutya egyértelműen támadó, agresszív magatartást tanúsít és fennáll annak veszélye, hogy valakit megtámad.

– *Mit tehet a létesítmény üzemeltetője, ha a segítő kutya kárt okoz?*

Kártérítési igényvel léphet fel a gazdával szemben. A gazda köteles megtéríteni a segítő kutya által okozott kárt.

4. A létesítmény üzemeltetőjének kötelezettségei

– *Mit köteles biztosítani a létesítmény üzemeltetője?*

A létesítmény üzemeltetője köteles biztosítani, hogy a fogyatékossgal élő személy a segítő kutyájával a létesítménybe beléphessen, ott tartózkodjon és a szolgáltatásokat igénybe vegye. (L. az 1. pontnál részletesen, hogy milyen létesítményekre, területre terjed ki a rendelet hatálya.) A létesítmény üzemeltetője köteles biztosítani az egyenlő esélyű hozzáférést, az egyenlő bánásmód érvényesülését.

– *Mit köteles eltűrni a létesítmény üzemeltetője?*

Azt, hogy a segítő kutya az adott létesítményben tartózkodjon, akkor is, ha oda egyébként állatot bevinni nem lehet. A létesítmény üzemeltetője köteles továbbá eltűrni a segítő kutya használatával járó következményeket, esetleges kellemetlenségeket, és csak a rendeletben meghatározott feltételek fennállása esetén (testi épséget veszélyeztető magatartás, állat-egészségügyi követelményeknek való meg nem felelés)

távolíthatja el a segítő kutyát a létesítményből.

– *Mit nem tehet meg a létesítmény üzemeltetője?*

A létesítmény üzemeltetője nem kötheti olyan feltételhez a segítő kutyának a létesítményben való jelenlétét, ami alól a rendelet felmentést ad (pl. szájkosár alkalmazása). A rendeletben foglaltakon túl az üzemeltető nem kötheti további feltételekhez, hogy mikor tartózkodhat a fogyatékossgal élő személy segítő kutyájával a létesítményben. Ha nem állnak fenn a rendeletben meghatározott feltételek, az üzemeltető nem távolíthatja el a segítő kutyát a létesítményből.

5. Egyéb tudnivalók

– *Milyen jogai vannak a segítő kutyák kiképzőinek?*

A segítő kutyák kiképzőit (akiket a Közreműködő Szervezet honlapján regisztrált) is megilletik a fogyatékos gazdával azonos jogok, azaz korlátozás nélkül tartózkodhatnak a lakosság elől elzárt területek kivételével a közszolgáltatást nyújtó szerv, intézmény, szolgáltató területén és egyéb, mindenki számára nyitva álló létesítményben (területen).

– *A terápiás kutyák alkalmazóit (felvezetőit) is megilletik ezek a jogok?*

Nem. A terápiás kutya és felvezetője csak a közművelődési, oktatási, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézményekben tartózkodhat korlátozás nélkül. További tájékoztatást nyújt a segítőkutya kiképzésben közreműködő szervezet, a Magyar Terápiás és Segítőkutya Szövetség Egyesület a <http://www.matesze.hu> oldalon.